

laiškaĩ lietuviams

**SPALIS
OCTOBER
1974**

10

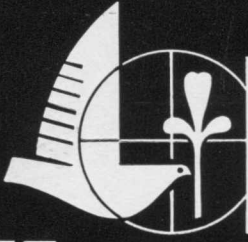
VIENOS MOTERS ISTORIJA	291	A. Rubikas
DŪMUS APIE TEILHARDĄ BESKL AidANT	296	A. Paškus
JĖZUITAI NEPRIKLAUSOMOJE LIETUVOJE (XX)	304	Br. Krištanavičius, S.J.
ISTORIJS LIUDI JIMAS DABARČIAI	310	Juozas Prunskis
DAR NEPAVĖLAVOTE	313	St. Neniškienė
KAS PADEDA IR KAS KENKIA IŠLIKTI LIET. IŠEIVI JAI	315	Algirdas Ratnikas
TĖVYNĖJE	317	Danutė Bindokienė
KALBA	319	Juozas Vaišnys, S.J.
FILMAI	322	Juozas Prunskis

Šis "Laiškų Lietuviams" numeris yra iliustruotas Algimanto Kezio, S.J., nuotraukomis, kurios bus fotografijos parodoje š.m. lapkričio 22 - gruodžio 1 d. Jaunimo Centre.

LAIŠKAI LIETUVIAMS (Letters to Lithuanians). Published monthly except July and August, when bi-monthly, by the Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., 2345 West 56th Street, Chicago, Illinois 60636. Yearly subscription \$5.00, single copy 50 cents. Second class postage paid at Chicago, Illinois, and additional mailing office.

Religinės
ir tautinės
kultūros
žurnalas

Laiškas lietuviams

1974 / SPALIS - OCTOBER / VOLUME XXV, NO. 10

YRA TIEK PUKIAI ŽYDINČIŲ GĖLIŲ,
KURIOS MUS ŽAVI IR VILIOJA,
BET SLEPIA NUODUS SAVO ŽIEDUOSE.
ANT JŲ NENUTUPIA PLAŠTAKĖ,
IR BITĖ PRASKRENDA PRO JAS.
YRA TIEK PAPRASTŲ, KUKLIŲ GĖLIŲ,
KURIOS NĖ VIENO NEVILIOJA,
BET JŲ ŽIEDAI PILNI MEDAUS
IR BITĖS ČIULPIA IŠ VIDAUS
JŲ SALDUJĮ NEKTARĄ.
ATSKIRTI NUODUS NUO MEDAUS
GALI KIEKVIENA BITĖ,
BET ŽMOGUI KARTAIS TAIP SUNKU
TĄ SKIRTUMĄ MATYTI...

Algimanto Kezio, S.J., nuotr.

VIENOS MOTERS ISTORIJA

A. RUBIKAS

BĖGIMAS PAS MAURUS

Ši moteris yra gyvenusi laikais, labai panašiais į mūsų. Istorijon ji įėjo Teresė iš Avilos, arba Didžiosios, vardu. Būdama jauna, ji uoliai skaitė tada madin-gus riterių romanus. Pati griebėsi plunksnos jiems rašyti. Bet gražiausią ir įdomiausią romaną ji parašė savo gyvenimu.

Ji gyveno 16-tam šimtmety. Tai buvo Liuterio reformacijos laikai. Būdama maža, Teresė girdi pamokslus, nukreiptus prieš eretikus. Juose daugiau kalbama apie amžinąjį pasmerkimą, negu dangaus laimę. Parėjusi iš bažnyčios, ji klausia, ką reiškia tas žodis "amžinybė", ir išsigąsta, sužinojusi jo prasmę.

Ji skaito šventųjų gyvenimus. Tie ją taip sužavi, kad vieną dieną ji prisikalbina savo vyresnį, vienuolikmetį brolių Rodrigą palikti namus ir bėgti pas maurus, kad abu galėtų numirti už tikėjimą. Bet pakeliui juodu pagauna ne maurai, o dėdė, ir prievarta pargabena namo. Tačiau noras veikti lydi Teresę visą gyvenimą. O kelias į dangų nėra toks lengvas.

Jauna Teresė buvo nepaprasto grožio, elegantiška moteris. Ji ilgas valandas praleidžia prieš veidrodį, bandydama visokias pudras bei kvėpalus. Savo grožiu ji atkreipia visų dėmesį. Į visus ji veikia kaip magnetas į geležį. Visiems ji susukdavo galvą, rašo Fray Luis de León. Ji mielai lanko šokių vakarus. Turtingi jos pusbroliai vienas po kito ją išimylė. Apie tai ji mėgdavo pasakoti vėliau, būdama jau pagarsėjusia vienuole. Taip pat su gailesčiu ji prisimindavo intymius santykius su viena giminaitė, kuri ją išmokydavusi blogų dalykų. Ji labai bijodavusi, kad visa tai neišeitų viešumon, kad nesužinotų tėvas ir kiti.

Gana nelauktai jos gyvenime ateina vienas posūkis. Ispanijos karalienė Izabelė rengia didelį balių, į kurį pakviečia ir Teresės tėvą su šeima. Tačiau pagal tuo-

metinį paprotį Teresę — jauną merginą — turėtų lydėti vyresnio amžiaus moteris. Tokios tėvas kaip tik neranda. Tada jis dukterį nusiunčia keliom dienom į vienuolyną, kol pasibaigs iškilmės. Nežinia dėl ko, ji ten pasilieka pusantų metų. Ir tenai ją pasiekia slapta vieno ją iki ausų išimylėjusio pusbrolio karšti meilės laišakai. Ji pati bodisi vienuoliniu gyvenimu.

Sugrįžusiai į namus Teresei taikosi eilė puikių galimybių ištekti. Bet dabar ji pradeda domėtis vienuoliniu gyvenimu. Joje prasideda vidinė kova: tekti ar stoti vienuolynan? Tris mėnesius ji draskosi, nežinodama, ką daryti. Pagaliau apsisprendžia už vienuolyną. Bet tam jos planui pasipriešina tėvas. Tada ji vieną rytą slapta pabėga pas karmelites. Apie tą savo žygį ji vėliau yra taip rašiusi: nė mirties valandą aš tiek nekentėsiu, kaip tada, paliekant tėvo namus; man atrodė, kad aš pati save plėšau.

Vienuolyne jos pirmąsias uolumas pamažu atšąla. "Aš buvau tarsi jūros bangų mėtoma, tai aukštyn, tai žemyn", rašo ji. Tai pakerta jos nervus. Ji sunkiai suserga. Ji jaučiasi labai prislėgta psichiškai, ir atrodo, kad jau nepasveiks.

Tada įsikiša jos tėvas. Jo dėka vienuolynas leidžia Teresei su kita vienuole išvykti į vieną kurortą, kur gydytojai ją gydo kone barbariškais anuometinėmis medicinos priemonėmis. Tačiau ji atlaiko ir tą gydymą. Dar nepasveikus, ji vieną kunigą pasirenka nuodėmklausiu. Tačiau paaiškėja, kad jis gyvena su savo meiluže. Jis išimylė ir Teresę. Ir jai nuodėmklausis patinka. Ir čia pasirodo vienas simpatiškesnis jos būdo bruožas. Ji to jauno kunigo nepasmerkia, neatmeta, nuo jo nenusisuka, o stengiasi jo gyvenimą pasukti kita kryptimi, kas jai ir pavyksta.

Teresės tėvas atima ją nuo šundaktarių ir parsigabena namo, kur ji pamažu sveiksta. Dabar ji gali grįžti į vienuolyną, bet lie-

ka suparaližuota trejus metus. Pagaliau tiek pasveiksta, kad gali vaikščioti.

Dabar, sulaukusi 26 metų amžiaus, ji yra dar gražesnė negu anksčiau. Ji atgavusi pirmąją drąsą, ano meto papročių priiminėja pakvietimus į svečius, veda pokalbius apie pamokslus, poeziją ir politiką, mielai klausosi komplimentų vieno kilmingo vyro, kuris ją gerbia kaip vienuolę, ir pati priiminėja svečius. Visi nori su ja pasikalbėti. Kiekvieną dieną durininkė ją šaukia į svečių kambarį. Apie tą savo gyvenimo laikotarpį ji vėliau rašo, kad iš vienos pusės ją šaukė Dievas, iš kitos gi pusės ją traukė pasaulis.

DIEVO AR VELNIO DARBAS?

Ta būsena tęsiasi 20 metų. Bet tada ateina staigus posūkis. Ją vieną kartą labai sukrečia vienas realistiškas ispaniško meno kūrinys: plakamo Kristaus statula. Ji griebiasi skaityti Bažnyčios Tėvo Augustino knygą "Išpažinimai", kuris taip pat po daugelio klystkelių buvo radęs kelią į Dievą. Dabar ji pajunta Dievo veikimą savyje. "Gyvenimas, kurį ligi šiol vedžiau, — rašo ji, — buvo mano gyvenimas; o dabar prasidėjo Dievo gyvenimas manyje".

Tuo prasideda gilus jos mistinis gyvenimas arba susijungimas su Dievu, o kartu ir gilus jos maldos gyvenimas, pasireiškęs dažnomis ekstazėmis.

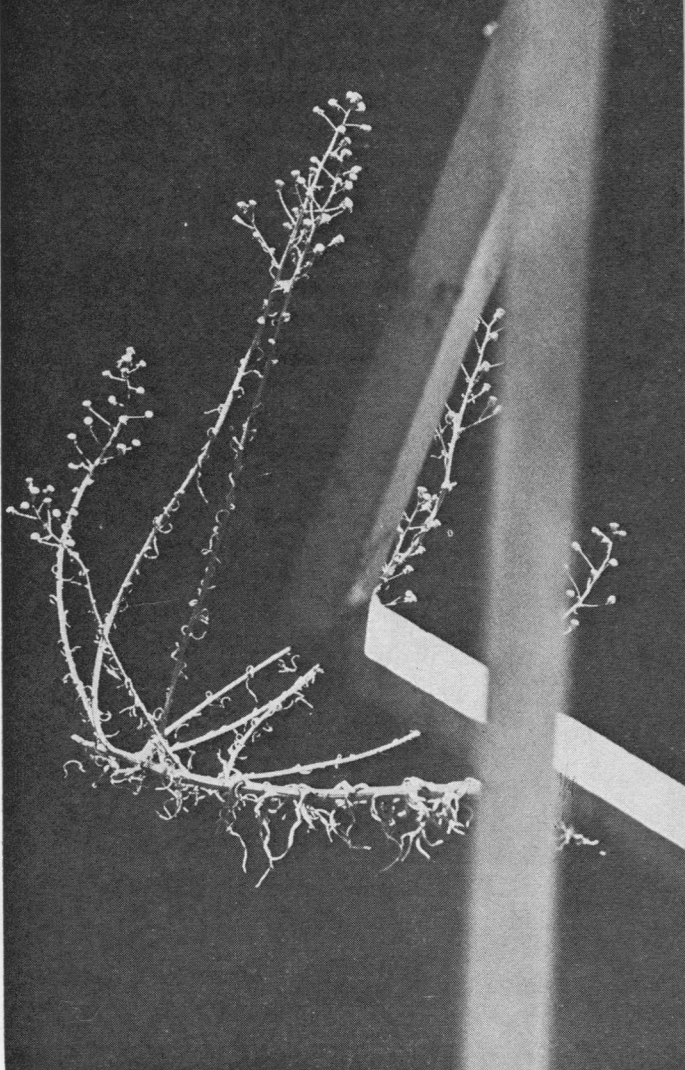
Kitos vienuolės pastebi, kad Teresė nėra kaip visos, ir pradeda apie ją tylomis kuždėtis. Tada ir Teresė pradeda abejoti saviimi. Ji nežino, ar visa tai, kas dabar su ja darosi, paeina iš Dievo. Tokią savo sielos dramą ji bando atverti kunigams. Tačiau šie nepajėgia atsakyti į jos klausimus. Daugumas jų nėra tam teologiškai pasiruošę. Tai, ko jie patys nesupranta, jie pradeda aiškinti kaip velnio darbą, nes toks aiškinimas (ir šiandien!) yra pats lengviausias. Iš jų Teresė išgirsta, kad čia nelabai bus prikišęs savo nagus. Todėl galima gerai suprasti, kodėl Teresė vėliau yra sakiusi, kad jeigu jai reikėtų rinktis tarp dviejų dvasios vadų, kurių vienas būtų šventas, o kitas išsimokslinęs, tai ji rinktųsi antrąjį.

Kaip tik dabar jai lemta susitikti su vienu garsiu ano meto jėzuitu Pranciškom Borja (vėliau Bažnyčios paskelbtu šventuoju). Šis tuojau suvokia, ką sako jam Teresė. Tarp abiejų yra daug panašumo. Jis ją nuramina, sakydamas: "Nebijok, Dievas veikia tavyje". Tačiau kitos seserys vis dėlto leidžia gandus, kad su Terese kažkas netvarkoje. Čia nereikia užmiršti, kad tuo metu Ispanijoje viešpatavo didelė Liuterio, eretikų ir naujosios teologijos baimė. Kiekvienas, kuris kuo nors išsiskirdavo iš kitų, tuojau pasidarydavo įtartinas. Kiekvieną nukrypimą nuo įprastinio maldingumo būdavo stengiamasi tučtuojau užgniaužti. Teresė pradeda bijoti. Apie ją sklinda gandai, kad ji ne tiek su Dievu, kiek su velniu bendrauja. Juk štai po tokios sunkios ligos ji vis dėlto dar gyva. Kieno tai darbas? Todėl žmonės, ją susitikę gatvėje, tris kartus persižegnoja ir skuba toliau.

Bet štai Avilon atklysta visoj Ispanijoje nepaprastą autoritetą turįs Petras iš Alkantaros (vėliau paskelbtas šventuoju). Vos tik susitikęs su Terese, jis tuoj atsistoja jos pusėn. Tas mielas, simpatiškas pranciškonas iškart pakeičia padėtį Teresės naudai. Tada nutyla ir gandonešiai. O Petras ir Teresė lieka visą gyvenimą draugai.

JOS GYVENIMO UŽDAVINYS

Teresė pradeda suvokti ir savo gyvenimo uždavinį: atnaujinti vienuolinį gyvenimą arba pirmąją jo dvasią. Vienuolyne ji nėra nė pataikaujanti, nė bet kokia kaina prisitaikanti moteris. Šis jos būdo bruožas gal ir bus viena tų prielaidų, įgalinusių ją tapti didele reformatore arba Bažnyčios atnaujintoja. Jos nuomone, seserys turėtų gyventi iš savo darbo. Tada buvo mada, kad tėvai, negalėdami ištektinti savo dukterų, jas atiduodavo į vienuolyną. Čia jos leisdavo laiką nieko neveikdamos ir pragyvendamos iš atsinešto kraičio arba aukų. Teresė, nusprendusi tokio gyvenimo bei prabangos atsisakyti, pasivadina Jėzaus Terese ir pradeda reforminį darbą. Keletas seserų pritaria jos minčiai ir susiburia apie ją. Tokiu būdu Aviloje atsiranda reforminis vienuolynas. Jo vadovė dienomis rūpi-

nasi organizaciniais reikalais, o naktimis užrašinėja savo dvasinius pergyvenimus, savo sielos biografiją. Petras iš Alkantaros, pamatęs vis dar nesibaigiančias jos abejones, pataria daugiau jau nebeklausinėti, o pradėtą darbą tęsti. Taip ji toliau ir daro planus bei veda gilų maldos gyvenimą.

Popiežius Pijus IV patvirtina naujojo vienuolyno statutą. Tokiu būdu gema naujasis Karmelis. Bet Teresė užsitraukia reformos nenorinčių seserų neapykantą. Prasižada kova.

Ketvirtą dieną po naujo vienuolyno atidarymo susirenka katedros kapitula (taryba), keli miesto tarybos nariai ir pats burmistras. Jie protestuoja prieš naują vienuolyną. Juk kuo daugiau vienuolynų, tuo daugiau reikės aukų jiems išlaikyti. Pats

burmistras sako tokią kalbą: "Kiekvienas mūsų jau esam girdėję apie tas naujoves, kilusias su basakojų karmeličių atsiradimu. Mes matom ir tą nerimą, kurį naujovės sukelia krašte, ir tą susiskaldymą, kurį jos iššaukia. Naujovės gimdo vien netvarką ir maištus. Jos smukdo gerus papročius ir veda į galiojančių įstatymų nepaisymą. Taip yra su visomis naujovėmis. O ši pas mus yra ypač pavojinga tuo, kad ji dangstosi maldingumo bei tobulumo skraiste". (Kiek tokių ir panašių kalbų, viešų ir neviešų, galima girdėti ir šiandien, po antrojo Vatikano susirinkimo!)

Į tą burmistro kalbą Teresė šitaip atsiliepia: "Tai siaurakakčių dvasia, visada besipriešinanti naujiem dalykam". Teresė nenuleidžia rankų ir susilaukia naujų sese-

rų savo vienuolynan. Ji steigia naujus ir susitinka 1567 metais su garsiu žmogumi, kuris tampa nuolatiniu jos gyvenimo palydovu. Tai Kryžiaus Jonas (taip pat paskelbtas šventuoju), įėjęs istorijon kaip mistikas, Bažnyčios mokytojas ir ispanų literatūros klasikas. Tarp jo ir Teresės užsimezga dvasinė draugystė, viena didžiausių Bažnyčios istorijoje po Pranciškaus Asyžiečio ir Klaros. Jūdviejų gyvenimo keliai daugiau jau nebesiskiria. Teresė yra 52 metų, Jonas 25-rių. Juodu abudu dalinasi tuo, ką turi. Teresė yra jam ir motina, ir duktė, o jis jai ir tėvas, ir sūnus. Ji tuoj pastebi, kad atnaujinimu užsidedęs Jonas yra daugiau poetas ir mažiau gabus organizaciniam reikalams. Ji atkalba jį nuo sumanymo pakilti karmelitų vienuolyną ir ieškoti kito. Jos įtaigotas, ir jis pradeda reformą vyrų vienuolyne. O šiai draugystei vadovauja ji — moteris.

EKSKOMUNIKUOTOS VIENUOLĖS

Teresė mato, kad pati Bažnyčia yra kaltą dėl Liuterio reformacijos ir kad dabar reikia pradėti reformą nuo mažų dalykų bei būrelių. Vienuolynai turį liautis buvę turtingų bet neištekęsusių moterų namais. Teresės reforma prasideda kaip tik ketvirtaisiais metais po garsiojo reforminio Bažnyčios susirinkimo Tridente. Teresė nesileidžia į jokių kompromisus. Nė vienam jos daugėjančių rėmėjų ji neduoda teisės savo moteris (dukteris ar giminaites), kada jau nėra kitos išeities, siųsti vienuolynan. Teresė daro atranką ir klausia, dėl ko kas nori vienuolynan įstoti.

Tačiau jos vienuolės nėra nuo pasaulio nusišokusios. Joms vienuolynas nėra uždaras ratelis Bažnyčioje, kuris vien tik sau gyventų. Teresė, Kristaus patikėtinė, tokios laikysenos neperneštų. Kaip Kristus yra visiems, taip ir ji. Vienuolyne "sukauptą Dievą", sako ji, reikia nešti į pasaulį, nes Dievas nėra vien kelių privilegijuotų asmeniškąs turtas.

Gal dėl to šiandien ja taip žavisi visa Bažnyčia!

"Dievas yra visuose šio pasaulio daiktuose", — sako ji. Ji nepripažįsta kokio

dualizmo ar bėgimo iš pasaulio. Ji myli Dievo kūrinių impulsyviai, tokią, kokia ji yra. Nosį pakabinusia vienuole ji niekad nebuvo. "Tesaugoja mane Dievas nuo šventųjų su surūgusiais veidais, — rašo ji, — vienuolė be ūpo yra blogiau už piktų dvasių pulką". Ji myli gamtą ir, būdama viskam atvira, rašo eilėraščius, mėgsta šokių, vaišes prie stalo ir vienai seserų, kuri stebisi, kaip Teresė, garsėjanti savo tobulumu, galinti taip skaniai valgyti kalakutą, šitaip atsako: "Jei jau valgyt kalakutą, tai valgyt, o jei pasninkaut, tai pasninkaut".

Ji keliauja po Ispaniją visomis kryptimis ir, kai nėra kitos išeities, pasitenkina nakvynei kad ir paskutine landyne. Visur ji laimi draugų, kurie ją arba apdovanoja sklypu žemės, arba finansuoja jos vienuolynus. Bet ji niekad niekam nepataikauja. Kai vieną kartą Kristus jai apreiškia, ką reikėtų pasakyti karaliui, ji siunčia infantę Doną Juaną pas jos brolių Ispanijos karalių Pilypą II su šitokia žinia: "Pone, atsiminkit, kad karalius Saulius taip pat buvo paptetas karaliumi, bet kad Dievas vis dėlto jį atmetė..." Karalius jos perspėjimą priima. Ir kitiems didikams ji pasako tiesą į akis, kartais gana aštriai; ir visi ją myli.

Kryžiaus Jonas tampa jos vienuolyno nuodėmklausiu. Jis yra Teresės dvasios vadas. Juodu, galima sakyti, yra dvasiniai dvynukai. Abudu nori reformų, atnaujinimo. Abudu turi kovoti su dideliais sunkumais. Kaip Teresei priešinasi jos seserys, taip Jonui jo vienuolyno broliai.

Tada ją ištinka vienas nelauktas smūgis. Princesė Eboli, labai nepastovaus būdo moteris, leidžia ant savo žemės Teresei pasistatyti vienuolyną. Būdama jauna našlė, ji į tą vienuolyną įstoja ir pradeda komanduoti seseris. Šios ją mandagiai iš vienuolyno išprašo. Princesė keršindama Teresę paskundžia inkvizicijai, o ši pradeda gaudyti Teresės raštus. Bet Teresė vis dėlto nesijaudina ir sako: "Dievas žino, kad rašiau tiesą".

Tai buvo laikai, kada inkvizicija, žiauri ano meto įstaiga, visiems įvarydavo bai-

mės. Net ir Šv. Raštą tada buvo uždrausta skaityti. Nusikaltimai būdavo baudžiami kalėjimu ar net mirtimi ant laužo. Taigi dabar visi reformų priešininkai agituoja prieš Teresę. Ir štai, jai lankantis vienam savo vienuolynų Sevilijoje 1575 m., į jį įsiveržia inkvizicijos valdininkai, padaro kratą, Teresę ištardo, jai iškelia bylą, o paties vienuolyno generalinė kapitula (taryba) jos reforminius vienuolynus uždraudžia, ją pačią paskelbia atpuolėle bei ekskomunikuota ir ištremia į Toledo. "Tai nerami, palaida boba, kuri, dangstydamasi Dievo palais, vien kvailioja", — nusprendžia kapitula. Vienuolės mano, kad dabar reikia laukti jau budelio. Bet Teresė nepraranda savo humoro ir žinodama, kad jos laišškai yra cenzūruojami, juose vietoj žodžio inkvizicija vartoja slaptąžodį "angeliai". Cenzorai skaito ir nesupranta, ką tai reiškia. Uolų Teresės bendradarbių, reformų šalininkų, išsimokslinusių teologą tėvą Jeronimą Gracianą ekskomunikuoja ordino generolas. Gracianą buvo apšmeižę Romoje nereformuotos seserys. Teresė nusimena ir rašo: "Baisus dalykas yra visos tos neteisybės; tiek mažai tiesos ir tiek daug melo".

Vienuolyno reforma patenka pavojun. Bet Teresė yra įsitikinusi, kad eina geru keliu ir ragina seseris, kad "nemiegotų". Iš Toledo ji vėl nustumiamą atgal į Avilą. Čia seserys vėl intriguoja prieš ją ir šmeižia. Šmeižtai visais laikais buvo mėgstamiausia priemonė atsikratyti nemėgstamais žmonėmis bei juos likviduoti visuomenės akyse. Tačiau Teresei ištikimos seserys ją vėl išrenka vienuolyno viršininke.

Tada įsikiša popiežiaus nuncijus. Jis ekskomunikuoja 50 už Teresę balsavusių seserų, o nuodėmklausį Kryžiaus Joną uždaro kalėjiman. Šiam kitą dieną pavyksta pabėgti ir sudeginti iš Teresės gautus laiškus. Bet jį vėl pagauna ir nugabena į Toledo, kur jo broliai jį kasdien plaka rykštemis.

Tuo metu Teresė rašo savo knygą "Vida" (sielos tvirtovė). Ji yra įsitiknusi, kad rašo tai, ko Dievas nori. O nuncijus išleidžia labai griežtą, tiesiog brutaliai sureda-

gotą dekretą, kuriuo reformuotos seserys yra perduodamos visiškai nereformuotų valdžion. Pati Teresė yra pasmerkiama vienuolyno areštan ligi gyvos galvos.

Dabar Teresė kreipiasi į Ispanijos karalių laišku ir klausia, kas davė nuncijui tokias teises. "Aš esu labai nuliūdus", — rašo ji, — kad mūsų kunigai yra tokių žmonių rankose. Geriau jau būtų, kad jie patektų į maurų rankas: šie gal parodytų daugiau gailestingumo. Tas didysis Dievo tarnas Jonas nuo kankinimų yra taip nusilpęs, kad reikia bijoti dėl jo gyvybės. Didenybė, dėl Dievo meilės išvadukit jį".

Su ašaromis akyse Teresė paklusta naujiems potvarkiams. Dabar ji stovi prie savo darbo griuvėsių... Ta nesėkmė ją visiškai pakeičia. Ji be paliovos verkia, yra išblýskusi ir visiškai netenka apetito. Ji be galo kenčia, visų apleista, šmeižiama ir netekusi laisvės. Tai yra tragedija vienos didžiausių moterų, kokią Ispanija kada yra turėjusi. O kartu tai yra pavyzdys, kaip kartais Bažnyčia atsiriboja nuo tų žmonių, kuriuos ji vėliau skelbia šventaisiais...

Šios nepaprastos kančios metu viena seserų turi tokį regėjimą. Ji mato, kaip Kirstus prieina valgomajame kambaryje prie Teresės, nebyliai sėdinčios prie savo lėkštės ir nepajėgiančios valgyti, ją kaip mažą kūdikį guodžia, ragina valgyti ir sako, kad dėl to neverta jaudintis...

Ji pati yra rašiusi, kad pats geriausias ginklas dangui užsikariauti yra kantrybė kentėjimuose.

"NERAMI BOBA" — BAŽNYČIOS MOKYTOJA

Pagalba ateina netikėtai ir, galima sakyti, pro užpakalines duris, iš vieno pasaulio. Į Teresės bylą įsikiša Pilypas II, anuometinės galingos Ispanų imperijos valdovas, kurį Teresė kartą buvo perspėjusi. Jis pasikviečia nuncijų ir pareikalauja, kad tučtuojau Teresei ir jos seserims grąžintų laisvę ir reformuotas seseris visiems laikams atskirtų nuo nereformuotų. Nuncijus turi nusileisti.

Teresės vežimukas vėl rieda Ispanijos keliais. Ji vėl steigia vienuolynus. Vienos

tokios kelionės metu per sniegą ir lietų ji atvyksta į Burgos, jau pastyrusi nuo šalčio. Bet Kristus jai sako ekstazėje: "Nebijok to šalčio, nes aš esu tavo šiluma". Pakeliui ją užpuola paralyžius. Kraujas pasirodo pro burną. Kai vienuolyno reikalai Burgose yra sutvarkyti, Kristus jai sako: "Dabar gali atsisveikinti". Mirtinai susirgus, ji dar keliauja pas Albos hercogienę, besišaukiančią Teresės pagalbos. Čia atvykusi, ji jau nieko nebegali padaryti. Smarkus kraujo plūdimas pro burną yra artimos mirties ženklas. Atėjusiai į celę jos aplankyti hercogienei ji sako: "Manęs šiame pasaulyje jau nebereikia". Jos paskutiniai žodžiai: "Viešpatie, nepaniekink susigraudinusios širdies". Ji miršta 1585 metais spalio 4 dieną, šv. Pranciškaus Asyžiečio šventėje. Stovėjusieji prie jos mirties patalo pasakoja, kaip tą valandą jos veidas grįžta jos jaunatviškas grožis ir kaip nepaprasta šviesa palydi tris paskutinius jos atodūsius.

Yra likę 450 jos laiškų, 12 knygų ir vienas poezijos tomas. Jos raštai susilaukia

didelio pasisekimo. Garsusis prancūzų vyskupas Bossuet yra pasakęs, kad jos knygos turi tiek reikšmės mistinei teologijai (aiškinančiai žmogaus susijungimą su Dievu), kiek kito garsaus teologo Tomo Akviničio — dogminei teologijai (aiškinančiai tikėjimo tiesas). Jos raštais yra žavėjęsi ir tokie garsūs protestantai, kaip Leibnycas ir Hilty. O anglų istorikas Macaulay ją yra pavadinęs katalikiškosios reformos širdimi, praturtinusia visą žmoniją.

Bažnyčia ją skelbia šventąja ir jos šventei paskiria spalio 15-tą dieną.

Kai kuriems savo šventiesiems Bažnyčia suteikia ypatingą titulą. Ji juos paskelbia Bažnyčios mokytojais. Tam titului gauti reikia gyvenimo šventumo ir ypatingo nusimanymo dieviškuose dalykuose. Tą titulą ligi šiol gaudavo vien vyrai. Tai buvo jų privilegija. Dabartinis popiežius Paulius VI, vadovaujams atsinaujinančiai Bažnyčiai po Vatikano susirinkimo, tą tradiciją "sulaužo". Pirmą kartą Bažnyčios istorijoje, 1970 metais, jis Bažnyčios Mokytoja paskelbia moterį — Teresę iš Avilos. (b.d.)

DŪMUS APIE TEILHARDĄ BESKLAIDANT

A. PAŠKUS

TEILHARDAS — DVASIOS, O NE MEDŽIAGOS MISTIKAS

Sutrumpinimai:

II—"Draugas", 1973, spalio 20 d.

III—"Draugas", 1973, lapkričio 3 d.

PM=The Phenomenon of Man, Harper & Row, 1965.

Arabiškas skaičius prie romėniško žymens reiškia laikraščio puslapį.

Teilhardas buvo mokslininkas, filosofas, teologas, mistikas ir poetas. Niekas neginčija jam mistiko vardo. Beje, nuomonės išsiskiria, kai bandoma T-do misticizmą tiksliau aprašyti. Maceina, pavyzdžiui, jį vadina medžiagos mistiku, nes medžiaga esanti jam Dievo vietininke (žiūr. II,4). Kiti, kaip pvz. amerikietis teologas Klauder, T-dą laiko dvasios mistiku. Vadinasi, vieniems T-das yra pseudomistikas, kitiems — auten-

tiškas krikščionis mistikas. Norint šią dilemą išrišti, reikia pasižiūrėti, ar T-das turi psichologines mistiko žymes ir ar jo vizija derinasi su krikščioniškuoju mokslu. Todėl ir kalbėsime apie misticizmą aplamai, T-do vietą jame ir kai kuriuos teilhardiškos teorijos aspektus.

1. *Mistiko bruožai.* Psichologiniu požiūriu mistiko valia jungiasi su jausmais, aistringai trokšdama peržengti juslių pasaulį, kad susijungtų su amžinuoju ir galutiniu meilės objektu. Mistiko siela, arba kaip ją dabar vadina "kosminis" ar "transcendentinis" pojūtis, intuityviai pažįsta savąjį meilės objektą. Mistikas, sakytume, yra aistringai įsimylėjęs Absoliutą. Kaip menas, taip ir mistika negali būti be aistrų. Mistiko širdis trokšta mylėti. Jo protas alksta pažinti. Jo gyvenimo filosofija visuo-

met yra transcendentinė, tai yra peržengianti juslinio pasaulio ribas. Užtat teisingai sakoma, kad nėra giliai religingo žmogaus, kuris nebūtų paliestas misticismo. Negali būti nei mistiko, kuris, bent psichologine prasme, nebūtų religingas.

Mistikas sąmoningai siekia vienybės su gyvuoju absoliutu, ta dieviškąja Bedugne, dangiška Naktimi, ta nesukurta Šviesa, kurioje maudosi visa visata. Ten, toje ugniojoje dalyje, kur dvasia susitinka su Absoliutu, ten randame kūrybingos vaizduotės ir mistinio gyvenimo šaltinį. Iš jo teka į žmogaus sąmonę nuostabi tiesos ir vienybės šviesa, užliejanti visus sukurtus daiktus. Mistiko vidiniame "aš" pabunda meilės, nuostabos, adoracijos jausmai. Lūžta, sakytume, jo psichinės struktūros sienos, kad jo "aš", bent trumpam laikui, galėtų išbėgti iš juslinio pasaulio į begalinius visatos horizontus. Juose jis mato tą didžiulę viziją, tą "slaptingąjį žmogaus gyvenimo planą". Jis nori tą savo "paslaptį" pasakyti, žodžiais išreikšti, pasauliui parodyti. Bet čia jis atsimuša beveik prieš nenugalimų sunkenybių sieną. Didžiulė spraga tarp jo neišsakomos patirties ir kalbos žodžių jai išreikšti, neužgrindžiama bedugnė tarp jo intuityvinio proto ir jo klausytojų riboto sąvokinio-juslinio pažinimo, tai ir yra tos dvi mistiko išraiškai nenugalimos sunkenybės. Jei jis būtų muzikas, jis savo "paslaptį" tiksliau perduotų garsais, negu žodžiais. Mat, iš visų menų muzika, kaip ir mistinė literatūra, turi tą nuostabią galią pažadinti mummyse atliepą visatos bangavimo ritmui. Ji atneša mums ir džiugaujančias aistras, ir nepalyginamą ramybę. Bethoveno muzikos garsais, pavyzdžiui, perduota tikrovė priartėja prie mistine patirtimi prieitos realybės. Mistikas juk pažįsta būties Bedugnę be dialektikos pagalbos. Jis žino, kad jo valia ir meilė paliečia tai, ko sąvokinė mintis nepasiekia. Širdis, ne protas veda mistiką prie Absoliuto. Pastaruoju metu to nebeneigia net ir modernioji psichologija.

Šalia pagrindinių mistinės patirties spalvų mistiko pasaulyje randame kitas esmines žymes. Visų pirma mistiko kalba

yra visada simbolinė. Iš juslinės patirties pasiskolintais ženklais jis mėgina rodyti už jos esančią tikrovę. Bandydami suprasti mistikų kalbą raidiškai, parodytume tik savo ignoranciją. Taip atsitiktų pvz., jei šv. Katerinos išsireiškimą "dvasinė moterystė" aiškintume iškreipto sekso prasme arba šv. Pranciškaus Asižiečio "brolių vėją", "sėsėris žvaigždės", "motiną žemę" suprastume tiesiogine reikšme. Būtų pražūtinga, jei mistiko poetinę kalbą imtume skaityti, lyg ji būtų mokslinė ar filosofinė. Juk mokslinė kalba pateikia mums tikslus, nedviprasmiškus pasakymus apie tikrovę. O poetinė kalba perduoda pačią tikrovę. Kaip tik šito dėsnio Maceina, atrodo, nepaiso. Į Teilhardo mistinius raštus jis žiūri pro filosofines kategorijas. Tokiu būdu ir gaunama pražūtinga išvada: "Medžiaga T-do raštuose tampa Dievo vietininke" (II,6). Jei tą patį mastą taikytume šv. Pranciškaus saulės giesmei, turėtume logiškai tvirtinti, kad jis nedarė skirtumo tarp žmogaus ir dangaus kūnų, nes jis juos vadina broliais ir sėsėmis.

Kita mistiko savybė yra aktyvus realizmas bei veiklus praktiškumas. Net jo kalboje mėgstamiausi simboliai yra aktyvūs, sakysime, mūšis, ieškojimas, kelionė, kova, grumtis ir t.t. Jis nėra koks narkotikas, misticismo svaigulys bėgęs nuo tikrovės. Jis niekad neapleidžia savo daugiopų pareigų, nors jo širdis visada linksta į tą nesi-keičiantį Vieną. Apie Jį mistikas grupuoja savo gyvenimą. Ieško jis ne savęs, bet pilnutinio gyvenimo su Absoliutu ir pasauliu. Šita aktyvios vienybės su Absoliutu ir pasauliu žymė, atrodo, visiškai tinka mūsų paleontologui. T-do gyvenimas buvo aktyvus ir veiklus. Jis skleidėsi vienuolynų celėse, dykumų palapinėse, fronto linijose, mokslo laboratorijose bei pasaulinių intelektualų rateliuose. Visose anose aplinkybėse jis jautė vienybę su Absoliutu ir su pasauliu.

Neužtenka nei Dievo suvokimo, nei aistros, kad taptum mistiku. Prie jų dar reikalinga pridėti tinkamą asmenybės psichologinę struktūrą, koncentracijos galią, me-

nišką nusiteikimą, kilnų moralinį jausmą bei stiprią energiją moraliniam idealui siekti. Bet krikščioniško misticismo gėlmės nepasiekiamos be kieto asketizmo, nugryninančios tamsios nakties ir ugnies kelio, vedančio į visatos Širdį. Bet ar visos šitos savybės tinka T-dui? Biografaai sutinka, kad T-das jau nuo pat vaikystės turėjęs jausmą vienybei ir regėjęs visatą kaip nuostabią sintezę. Niekas neabejoja jo koncentracijos galia bei išraiškos dovana. T-das, sakytume, buvo gimęs ne tik sielos bet ir žodžio menininku. Netrūko jam, regis, ir artimo meilės. Tai paliudija kad ir fronte praleisti metai. Ne už šaudymą juk jis užsitarnavo prancūzų garbės legijono ženklą. Jis buvo taipogi asketikos žmogus, paklusnus savo vyresniesiems ir ištikimas savam pašaukimui. Jo bendradarbiai, net ir netikintys, stebėjosi T-do pamaldumu. Laikinai pvz. susilpnėjęs akims ir nebegalint skaityti brevijoriaus, jis "privertė" savo netikintį kolegą jam garsiai skaityti brevijoriaus maldas.

Ev. Underhill sako, kad misticismas iš esmės yra visų sielos jėgų koncentracija į antgamtinį objektą, suprastą ir mylimą kaip gyvą asmenį. Kaip tik šioje vietoje ir keliamas klausimas, ar T-do meilės objektas yra gyvasis Asmuo, ar amžinoji medžiaga? Kitaip tariant, ar jis yra Dievo, ar medžiagos mistikas?

2.Dievas ar medžiaga? Teisingai Maceina teiraujasi, "kas yra tasai šaltinis, iš kurio teka Teilhardo mintis" (II,4). Tačiau gal kiek skubotai mūsų filosofas atsako, kad tas šaltinis esanti medžiaga. T-das garbinęs ne Dievą, kaip krikščionis, bet medžiagos stabą, kaip pagonis. Iš tiesų, ką gi mūsų mistikas garbina: Dievą ar medžiagą? Gal būtų, į šią klausimą pats T-das mums duos atsakymą. Jis prisipažįsta, kad "tai, kas maitina visą mano vidinį gyvenimą, yra tas Būties pojūtis, randęs pasitenkinimą Dievuje mūsų Viešpatyje" (L'Energie humaine, Editoin du Seuil, Paris, 1962, 28). Vėliau iš Kinijos jis rašė: "Vis aiškiau matau, kiek mano vidinis gyvenimas yra galutinai apvaldomas šitų dviejų dvynų-

kiškų kalnų: neriboto tikėjimo mūsų Viešpačiu, pasaulio gaivintoju, ir aiškaus tikėjimo Dievo gaivinamu pasauliu (ypač žmogiškuoju)" (T. Lettres de voyage, Paris, Grasset, 1961, 107). Tas T-do tikėjimo "Dievas, asmeniškai ir mylinti begalybė, yra visatos šaltinis, jos stumiamoji jėga ir tikslas" (Writings in Time of War, Harper, New York, 1968, 81). "Pasaulis atėjo iš Dievo, kad praturtintas ir nugrynintas vėl į jį sugrįžtų" (ten pat, 130). Primygtinai T-das tvirtina, kad "tik vienas Dievas yra tas, kurio dvasia judina besifermentuojančią visatos masę" (ten pat, 130). "Dievas, tas centrų centras", yra ne kas kita kaip krikščionybės Dievas: "Atradau, kad viskas remiasi asmeniu, ir šis asmuo yra Jėzus" (ten pat). Šitam Jėzui "pagonis" T-das ir meldžiasi, nes į Jį visi daiktai eina, nes visuose daiktuose Kristus gyvena. "Viešpatie Jėzau Kristau, Tu tikrai talpini savo švelnume ir savo žmogiškume visą nepalenkiamą pasaulio neaprepiamybę ir jo didybę. Ir štai dėl to... mano širdis, įsimylėjusi kosminę tikrovę, atsiduoda Tau taip atstingai" (Hymn of the Universe, London, Collins, 1965, 75). Toliau T-das tęsia savo meilės išpažinimą Kristui: "Aš myliu Tave, Viešpatie Jėzau, dėl tos daugybės prisiglaudžiusios Tavyje... Aš myliu Tave dėl Tavo transcendentinių, nepalenkiamų ir pastovių tikslų... Aš myliu Tave kaip veikimą ir gyvybę duodantį apsupalą, pasaulio pabaigą ir išsipildymą... Aš myliu Tave dėl Tavo kūno ir sielos išsiplėtimo per malonę, gyvybę ir medžiagą iki tolimiausių kūrinių kampų... Viešpatie Jėzau, Tu esi centras, į kurį visi daiktai juda. Jei tai galima, padaryk vietos mums visiems, draugystėje tų išrinktųjų ir šventųjų, kuriuos vieną po kito Tavo meilingas rūpestis išvadavo iš šiulaikinės egzistencijos chaoso..." (ten pat 75-76).

Suminėjome tik šios T-do maldos griaučius. Pilnutinis jos grožis atsiskleidžia pilnam tekste ir tik kosminio Kristaus perspektyvoje. Kaip vėliau matysime, T-das įsikūnijusiame Kristuje mato mistinį ir kosminį aspektą. Nei mistiniame (mistinis Kristaus

kūnas) nei kosminiame pasaulyje Kristus nėra pasiekęs savo pilnaties. Jis dar skleidžiasi abiejuose, taigi ir kosminėje dimensijoje. Ši dimensija apima ir medžiagą, nes ir joje formuojasi Kristaus kūnas. Užtat T-dui ir medžiaga yra šventa. Ji juk taip pat yra kristocentrinio pasaulio dalis. "Kūrimo ir dar daugiau įsikūnijimo galia čia, žemai, nėra profaniška tiems, kurie moka žiūrėti. Priešingai, viskas yra šventa tiems, kurie yra pajėgūs atskirti tą išrinktos būties dalį, kuri atbaigimo procese yra Kristaus potraukiui palenkta" (Divine Milieu, Harper, 1960, 66). Taigi įsikūnijimo perkeista medžiaga pasidaro dieviškosios aplinkos, sferos palaikytoja. Mistiko žvilgsnis per ją mato Kristų. Taip kosminio Kristaus šviesoje ir T-do "Himnas medžiagai" įgauna kitą atspindį, nei Maceina norėtų matyti.

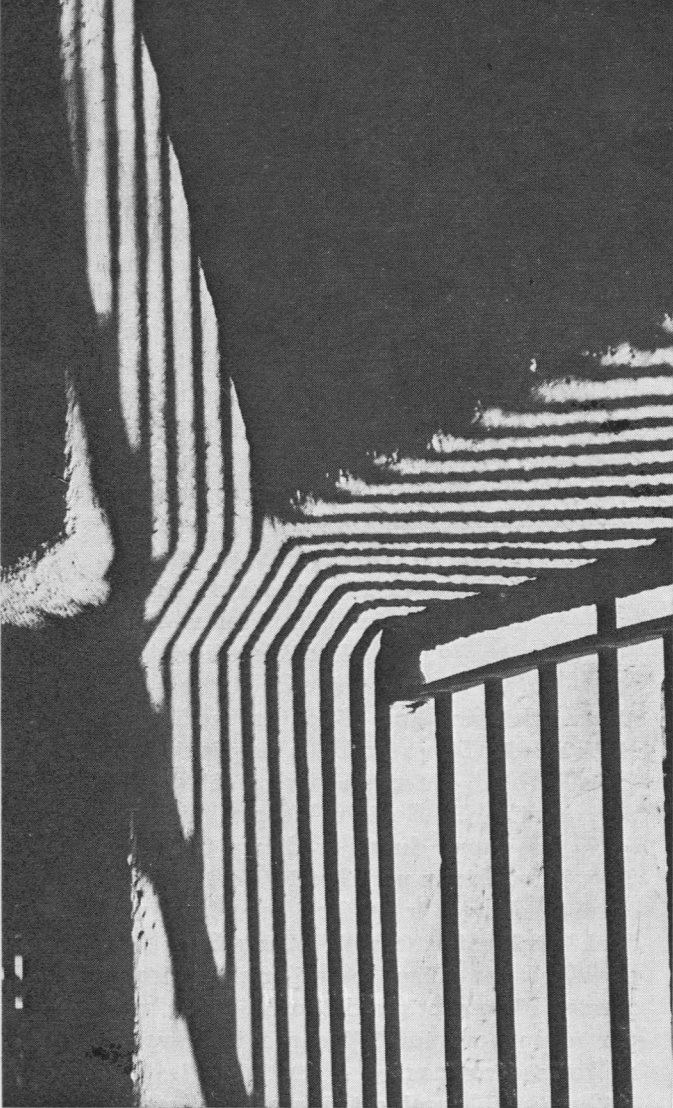
Maceinos įsitikinimu, šis T-do himnas esąs "gryniausia bei giliausia jo (T-do, A.P.) mistikos išraiška". Joje subėgą visi T-do teorijos siūlai (II,4). Ši pastaba atskleidžia dar kitą sunkenybę, aiškinant T-do mistinius raštus. Kurie T-do teoriją laikys panteistine-materialistine, tiems "Himnas medžiagai" pasidarys medžiagos sudievinimo įrodymu. O tie, kurie jo vizijoje randa krikščionišką filosofiją, tame pačiame himne regi kosminio Kristaus atspindį. (T-do vizijos tilosofiniai ir teologiniai aspektai buvo pakartotinai aiškinti "Aiduose".) Ten, himne, garsusis jėzuitas laimina medžiagą, nes ji "apreiškia mums Dievo dimensijas", esanti "Dievo ranka, Kristaus kūnas", (Hymn of the Universe, 69). Jis laimina medžiagą, nes ji net iki nuovargio žadina mummyse troškimą "perversti besiūlį apraiškų šydą" (ten pat, 69). Kitaip sakant, medžiaga žadina mus pažinti tai, kas už jos yra — Kūrėją. Jis sveikina medžiagą, kaip "dieviškąjį milieu, apdovanotą kuriamąja galia... kaip nužiestą įsikūnijusio Žodžio įdiegta gyvybe molį" (ten pat, 70). T-das žino, kad žemės meilė gali būti ir klaidinga. Dėl žemės meilės kartais žmonės metasi į savanaudiško malonumo verpetus. Jie yra apgaunami jos aido ar jos blizgesio. Jis "dabar supranta", kad tikroji žemės

meilė žmogų veda į dvasios aukštumas. Tai asketikos nugryninto ir teologinių dorybių apšviestojo išmintis. Iš tiesų, į "Himną medžiagai" subėga T-do teorijos siūlai, bet jie nusileidžia nuo Kristaus ir vėl prie jo pakyla.

"Himną medžiagai" bent prabėgomis reikėtų palyginti su "Saulės giesme". Abiejų autoriai yra vienuoliai. Vienas jėzuitų ordino narys, kitas — pranciškonų ordino steigėjas. Vienas Bažnyčios pripažintas šventuoju mistiku, o kitas kontroversinėmis spalvomis dar tebedažomas. "Himno medžiagai" autorius yra modernaus amžiaus mokslininkas, o "Saulės giesmės" sukūrėjas — viduramžių prastuolis. Vienas atominės technikos vaikas, kitas žemdirbių kultūros sūnus. Bet abu parašė himnus kūrinijai. Matėme, kad T-das ir medžiagoje matė ištiestą Dievo ranką, o Asyžiaus šventasis garbina Dievą ne per medžiagą, bet per gamtą. Jis šlovina Viešpatį, nes per saulę Jis mums duoda ir dieną, ir šviesą. Jis garbina Dievą per "brolį vėją... per debesuotą, skaidrų ir bet kokį orą... per vandenį, ugnį, mūsų seserį motiną žemę... ir pagaliau per mūsų "seserį mirtį". Visą jo gamtos kūnų chorą veda saulė. Saulė, mat, yra mūsų brangiausioji sesuo ir Dievo žemiškasis atvaizdas.

Teisingai Maceina tvirtina, kad "gamtos misterija laikosi ne gamtamoksliniame, bet religiniame jos pažinime" (II,5). Nuostabu yra, kad vanduo "Krikšto sakramente turi galios nuplauti mūsų nuodėmes". Nuostabu, kad kviečiai ir vynuogės "Mišių metu virsta Kristaus kūnu ir krauju". Nuostabu, kad "Apreiškimas būties karalių ir jos Pirmavaizdį vadina Avinėliu". Iš tiesų, visa tai labai nuostabu. Abejotina betgi, kad tokį gamtos pažinimą būtų galima iš viso laikyti gamtos misterija. Tai greičiau Dievo malonės misterija, sakramentalinio ženklo misterija, specialaus Dievo įsikišimo stebuklas, o ne gamtos, kaip tokios, misterija. Toks gamtos pergyvenimas, sakytume, yra "ritualistinis" pergyvenimas. Juk vanduo, kaip toks, neturi galios atleisti nuodėmių, nei kviečiai ir vynuogės virsti Kristaus kū-

nu ir krauju. Tik specialiu Dievo įsikišimu specialiose, aiškiai nustatytose sąlygose keletas vandens lašų "atleidžia" nuodėmes ar keletas kviečių grūdų ir vynuogių kekių virsta Kristaus kūnu ir Jo krauju. Tačiau tuo vandenynai ir kviečių kalnai bei vynuogių laukai palieka nuošaliai nuo Dievo veikimo. Tas pats ir su ėriukų bandomis. O ką bekalbėti apie daugybę kitokių gyvosios ir negyvosios gamtos kūnų? Kur yra jų misterija? Kaip juose veikia Dievas? Kaip veikia ontologinė juos palaikanti Priežastis? Bet tai ne mistiko mąstymas, bet filosofo spekuliacija. Jei Asyžiaus šventasis iš tikrųjų į gamtą žiūri tik "ritualistiškai", tai vargu ar tokį gamtos požiūrį ga-

lėtume vadinti religiniu jos pažinimu. Abejotina, ar tuomet iš viso galėtume kalbėti apie gamtos misteriją šv. Pranciškaus mistikoje. Neteko rašančiajam skaityti visų šv. Pranciškaus raštų, tačiau vien tik "Saulės giesmė" aiškiai sako, kad jis į gamtą žiūrėjo ne vien tik sakramentinių ženklų šviesoje. Jam sesuo saulė rodė Dievą, brolis vėjas, ir oras, ir lietus maitino Jo kūrinius, o motina žemė palaiko ir veda mūsų gyvenimą. Vadinasi, Asyžiaus mistikas visą gamtą įjungia į išganymo misteriją, nes ir ji, gamta, veda žmogų (ne išimtinai) į galutinę jo paskirtį. Palyginę betgi "Saulės giesmę" su "Himnu žemei", lengvai pastebėsime, kad teilhardinis gamtos mąstymas

yra kur kas gilesnis, nei pranciškoniškasis. T-do vizija neplazdena augalijos ir gyvūnijos paviršiumi, bet prasikverbia į pačią medžiagos širdį. Ten medžiagos viduriuose jis randa dvasinę energiją bei besiformuojantį kosminį Kristaus kūną. Dykumų smėlio gelmėje T-das girdi kažką verkiant ir šaukiant "Tėvą". Tos dvasinės energijos vedama medžiaga vystosi į būsimą pilnatvę Omegos taške. Ji dar tik pakeliui į atbaigtį, į atpirkimą. Šia prasme T-das ir vadinama medžiagą praeinančia tiesa.

Priekaištaujama T-duc, kad jis nesikrimtęs dėl nykstančių buivolų, dramblių, tigru... (II,5). Kažin ar krintimasis dėl nykstančios gyvūnijos rūšių priklauso prie tikrojo misticismo ypatybių? Tačiau teisingai Maceina pastebėjo, kad "Teilhardo vizijoje nėra gyvūnijos pasaulio" (II,5). Šitą trūkumą, atrodo, paaiškina T-do profesija, jo praeitis, gyvenamoji aplinka, gal ir jo as-

menybės temperamentas. Teilhardas, kaip mokslininkas, žiūri į gamtą paleontologo, fiziko akimis. Jis ten mato rūšis, atomus, molekules, protonus. Užtat jo religinis gamtos pažinimas bei pergyvenimas ir krypsta į mokslinę analizę pasiekiamas sudedamąsias medžiagos daleles. Ten, sakytume, net pačiam fizikui medžiaga išslysta iš rankų. Ji virsta sunkiai apčiuopiama energija, nuostabią jėgą, neišsprendžiama mįsle. Tokiu būdu ši gamtos plotmė savaime atkreipia mokslininko mistiko dėmesį. Tuo tarpu Asyžiaus prastuolis į gamtą žvelgia kaimiečio žemdirbio akimis. Jam nei pasaulio-evoliucija, nei medžiagos atomai nėra žinomi. Jis Dievo ranką jaučia betarpiškose jo gyvenimą supančiose gamtos apraiškose. Tad atrodo, kad šv. Pranciškaus ir Teilhardo atvejuose mes turime reikalo su dviem mistiko tipais: mistiku kaimiečiu ir mistiku mokslininku. Abu, ir šventasis, ir

Algimanto Kezio, S.J., nuotr.

"eretikas", dar prieš Dievo ir žemės junginį savo vizijose jau buvo krikščionys. Jau dieviškosios malonės paslaptingoji srovė tekėjo jų sielose. Jie jau buvo tiesioginiame santykiyje su Dievu. Užtat tvirtinimas, kad vienasėjo į žemę per Dievą, o kitas į Dievą per žemę, darosi labai reliatyvus ir kai kuriuo atžvilgiu netikslus. Tikroji Dievo meilė savaime turėtų išsilieti į žemės meilę. Tačiau mokslininko tikėjimas visada reikalauja ir intelektualinės gelmės. Savo mokslinį pasaulėvaizdį jis stengiasi (ir privalo) padaryti prasmingą krikščioniškos pasaulėžiūros arba vizijos dalimi. Kitaip sakant, giliai tikinčiajam mokslininkui jo teorijos tampa lyg antru keliu į Dievą. Taigi ir T-das, jau būdamas tikėjimu susijungęs su Dievu, jungiasi su Juo kitu ryšiu per paslaptinę žemę. Pagaliau juk žinome ir iš I Vatikano susirinkimo, kad kūrinių yra vienas iš žmogaus proto kelių į Dievą.

3. *Skiriamoji linija.* Mūsų filosofas Maceina mano, kad "Teilhardo vizijoje skiriamoji linija tarp pasaulio ir Dievo dingsta kažkokiuose rūkuose" (II,5). Dievas susimaišęs su gamta. Todėl T-do mistika negali būti krikščioniškoji mistika. To mišinio pavyzdžiais imama du dalykai: omegos samprata ir kūrimo sąvoka T-do filosofijoje. Todėl prie šių dviejų klausimų ir stabtelėsimė.

Visų pirma daromas T-dui užmetimas, kad jis maišęs omegos sąvokas. Tuo pačiu metu jis vadinęs omegą "aukščiausiu evoliucijos poliumi" ir apdovanojęs ją dieviškomis savybėmis. Vadinasi, suliejęs pasaulį su Dievu. "Tai tinka ir A. Paškaus interpretacijai. Vienur jam omega yra, kaip sakytą, atbaigto pasaulio stovis, kitur — Dievas" (II,5)... "Vadinasi, yra dvi 'omegos'", teisingai samprotauja A. Maceina. T-do evoliucinėje vizijoje randame dvi omegas! Vieną jis vadina "Le Point Omega", o kitą tik "Omega". Tiesa, reikia pripažinti, kad kai kada autorius šiuos terminus sumaišo (ne prasmes). Omegos taškas reiškia atbaigto pasaulio stovį, o "Omega" — Dievą. Teilhardo raštų aiškintojas Claude

Cuenot (1972) naudoja kiek aiškesnius terminus toms pačioms sąvokoms išreikšti. Omegos tašką jis vadina 'L,omega "naturel"', o Omegą — L,Omega "surnaturel'". Kitaip sakant, yra dvi omegos: gamtinė (atbaigto pasaulio stovis) ir antgamtinė (Dievas).

Amerikietis filosofas James Birx kritikoje T-do evoliucijos filosofinėje studijoje (Pierre Teilhard de Chardin's Philosophy of Evolution, 1972) omegų skirtumus gana aiškiai ir tiksliai nurodo. Omega-Dievas yra transcendentinis židiny, asmenėjančio pasaulio tikslas, visatos vienijimosi centras. Omega-Dievas yra centrų centras, tarsi pirmasis judintojas, palaikęs evoliucijos vyksmą. Tuo tarpu pagal tą patį Birx omegataškas yra planetarinės evoliucijos galutinis stovis, galutinė diferencijuotoji vienybė. Laikų pabaigoje šis omegataškas, atbaigto pasaulio stovis, susijungsias su Omega-Dievu. Tai būsias galutinis evoliucijos apogėjus.

Jei yra dvi omegos, tai "kam tada... teikti tas pačias savybes (dieviškas, A.P.) tokiem į vienas kitą nesuvedamiems dalykam, kaip atbaigtasis pasaulis ir Dievas?" nusteбęs klausia A. Maceina. Šis klausimas leidžia spėti, kad klausėjas sumaišo dviejų omegų buvimą su dviem Omegos-Dievo pažinimo keliais. Vienas kelias į Omegą-Dievą yra *tikėjimo* kelias, o kitas — *protinės* spekuliacijos kelias. Šiuo pastaruoju keliu surasta Omega "yra grynai spėliojamoji Omega, pasiekta paprastu 'apskaičiavimu'", tariant paties T-do žodžiais (Future of Man, Harper, 1969, 92). Šitai 'apskaičiavimu' rastai Omega T-das ir priskiria anas keturias savybes: savą dėsningumą, visur esantį veikimą, neatsukamumą ir transcendenciją. Tokiomis ypatybėmis (proto spekuliacija prieitom) apdovanotoje Ome goje T-das atpažįsta jo tikėjimo Kristų. Bet jis pats prisipažįsta, kad jis nebūtų tokio sutapatinimo galėjęs padaryti, jeigu jau nebūtų tikėjęs Kristų. "Be abejonės, aš nebūčiau drįsęs į pastarąją (Omegos-Dievo) pažvelgti arba racionaliai hipotezę formuluoti, jei savo, kaip tikinčiojo, sąmonėje ne-

būčiau radęs ne tik jos spekuliatyvinį modelį, bet taip pat ir jos gyvąją tikrovę" (PM, 294).

Po šio, kad ir trumpo, paaiškinimo pamatysi, kad A. Maceinos minimi prieštaravimai tarp A. Paškaus ir Lubaco nėra jokie prieštaravimai (II,4). Lubacas kalba apie Teilhardo tikėjimu pažintą Omega-Kristų. Tuo tarpu Paškus aprašo spekuliatyvinį T-do kelią į Omega. Nėra abejonės, kad "Teilhardas jau pradinėje savo vizijoje regį Kristų kaip visatos centrą bei tikslą..." (II,4). Taip pat nėra abejonės, kad T-das Omegos siekia, "sklaidydamas protu evoliucijos vyksmą, vadinasi, iš dalies gamtamokslio, iš dalies filosofijos keliu..." (II,5).

Pagaliau apie antrąjį T-do plotmį "maišymo" pavyzdį, kūrimo teoriją, jau gerokai kalbėta kitose vietose. Iš tiesų, visokie bandymai paaiškinti T-do metafizinę spekuliaciją apie dieviškąjį kūrimą palieka neįtikinantys. Tai jautė ir šių atsakymų autorius, pastebėdamas: "Prileiskime, kad T-do "grynas daugis" ir nėra nebūtis. Nuo to jo sistema dar nesugrius. Ji lengvai leidžiasi "daugį" pakeisti "niekiu" ("Aidai", 1973,2,67). Maceina šio paskutinio sakinio, atrodo, nepastebėjo (III,4). Užtai jis ir galėjo sakyti, kad toks Paškaus teiginys — "yra mažų mažiausia netikslus: pati sistema nesugrius, bet sugrius jos krikščioniškumas" (III,4). Pilna citata vis dėlto rodo, kad Paškaus teiginio prasmė yra ne ta, kokią jai davė Maceina. Tuo teiginiu sakoma, kad ir prileidus T-do "gryną daugį" nesant nebūtimi, jos sistema dar nesugriūva, nes joje "daugį" lengva pakeisti "niekiu", tai yra nebūtimi. Tai padarius, pasilikis nepaliesta nei T-do sistema, nei jos krikščioniškumas. Bet kaip tai padaryti? Atsakymą duoda jėzuitas teologas Smulders, S.J. (The Design of Teilhard de Chardin, An Essay in Theological Reflection, 1967). Jo, kaip ir daugelio kitų teologų, nuomone, dieviškąjį tvėrimą galima svarstyti jo pradžioje arba pabaigoje (atbaigime). T-das pasirinko antrąjį kelią. "Šis kelias, — priduria Smulders, — neginčytinai geriau atitinka naują mokslinį požiūrį" (159). "Ta-

čiau šis priėjimo būdas dar nepanaikina kūrimo "ex nihilo" — iš nebūties. Dieviškasis kūrimas krikščioniškoje filosofijoje prasideda iš nebūties. Tai gerai supranta ir pats T-das. Krikščioniškoji metafizika išdirbo "dalyvaujančios būties", žemesnės arba antrinės būties formos sąvoką, dovanai pašauktą iš nebūties specialiu transcendentinės priežasties aktu, "creatio ex nihilo". Aš neturiu intencijos šią mintį neigti" (Science and Christ, Collins, 1965, 180). Kitur tuo pačiu klausimu T-das savo nusistatymą dar patvirtina. "Savo pirmine kilme ir savo giliausiuose klotuose nieko nėra mumyse, kas nebūtų, kaip sako šv. Augustinas, 'in nobis sine nobis'" (Le Milieu Divin, Collins, 1961, 191). Vadinasi, T-das pritaria šv. Augustinui, kad savąja esme ir savąja pradžia nieko nėra mumyse, kas nebūtų iš Tvėrėjo. Bet ar tas T-do tikėjimas kūrimu iš nebūties pasilieka ir jo raštuose?

Aiškindamas dieviškąjį kūrimą, T-das iš tiesų išeina į metafizinę spekuliaciją. Jis ten visai bando kūrimą ex nihilo arba iš nebūties suderinti su savo "gryno daugio" sąvoka. Tačiau nei Smulders, nei T-do priešininkai, nei jo gerbėjai, nei pagaliau jis pats to aiškinimo, atrodo, nelaiko įtikinančiu. Tai tikrai "neištrintas" bandymas. Privalu betgi neužmiršti, kad tasai T-do metafizikos gabalėlis nei savo kiekybe, nei kokybe nėra esminis jo teorijai arba, kaip Smulders sako, jo "didžiajai vizijai". Visų pirma ta T-do kūrimo metafizika užima tik kelis puslapius tarp daugelio tūkstančių T-do prirašytų puslapių. Antra, tas metafizikos gabalėlis guli už T-do teorijos rėmų. Kaip žinome, T-do teorija yra išdėstyta jo pagrindiniame veikale "Le Phenomene Humain", kuris remiasi aprašomuoju-deduktyviniu metodu. Šis veikalas nėra nei teologijos, nei filosofijos traktatas. Jį, kaip anksčiau jau buvo minėta, reikia laikyti moksline hipoteze plačiąja prasme. O mokslas analizuoja tik apraiškas (fenomeną), o ne tų apraiškų priežastis. Jis analizuoja filosofiją. Ne mokslas, bet tik metafizika gali prisitarti prie nebūties krašto.

Vadinasi, T-do veikale "Le Phenomene Humain" ieškoti kūrimo iš nebūties būtų grynas nesusipratimas. Žinoma, šis veikalas, kuriame sistematiškiausiai išdėstyta T-do teorija, veda į filosofiją ir teologiją. Už skirstamosios ir jungiamosios energijos teologas galės lengvai atrasti nebūtį, "daugį" pakeisti "niekiu". Juk pats T-das tvirtina, kad jis kūrimo iš nebūties neneigia, palikdamas savo išvalgas teologams išmąstyti. Net jei kai kurios jo išvalgos ir neparemtos faktais, vis tiek jos teologams nurodo naujas spekuliatyvines galimybes.

Paskutinė ir pati rimčiausia T-do misticismui kliūtis yra jo tariamasis monizmas, dvasios su medžiaga suplakimas. Jei taip iš tikrųjų būtų, negalėtume T-do laikyti krikščionišku mistiku. Ontologinio monizmo klausimas T-do teorijoje savo laiku (1969, 1973 m.) buvo plačiai diskutuotas filosofinių kategorijų pagalba. Šioje vietoje paklauskime paties T-do. Kalbėdamas apie žmogų, mūsų "monistas" taip sako: "Žmogus

žino, kad jis žino... Jis gali abstrahuoti (atitraukti mintyti, A.P.), derinti ir numatyti. Jis mąsto. Galvoja" (The Vision of the Past, Collins, 1966, 161). Iškeldamas žmogaus pranašumą prieš gyvulį, jis pabrėžia, kad su žmogumi "gimė kitas pasaulis. Abstrakcija, logika apgalvotas pasirinkimas, išradimai, matematika, menas, erdvės ir laiko apskaičiavimai, nerimas ir meilės sapnai..." (PM, 165). Žmogaus inteligencija yra radikaliai skirtinga nuo gyvulio. "Mes esame atskirti bedugne ar slenksčiu, kurio jis (gyvulys, A.P.) negali perlipti. Kadangi mes esame mąstančios būtytys, tai esame ne tik kitokie, bet visiškai kiti. Tai jau nebėra tik laipsninis pasikeitimas, bet pačios prigimties pasikeitimas" (PM, 166). Filosofiniu žargonu kalbant, T-das aiškiai teigia esminį skirtumą tarp gyvulio ir žmogaus, atskiria medžiagą nuo dvasios. Trumpai, psichologiniu, religiniu, teologiniu ir filosofiniu požiūriu T-das išpildo krikščioniškojo mistiko sąlygas.

JÉZUITAI NEPRIKLAUSOMOJE LIETUVOJE

BR. KRIŠTANAVIČIUS, S.J.

XX. "ŽVAIGŽDĖ" IR "ŽVAIGŽDUTĖ"

Norėdami aprūpinti Lietuvą katalikiška spauda, keli Kauno vyskupijos kunigai 1905 m. įsteigė Šv. Kazimiero Draugiją ir pradėjo leisti knygas bei laikraščius. Tarp kitų laikraščių 1918 m. jie išleido "Ganytoją", skirtą kunigams, o 1919 m. "Žvaigždę". Jų nuomone, "Žvaigždė" turėjo šviesti paprastai liaudžiai, kuri iki šiol apie religinį gyvenimą sėmė žinias iš katekizmo, maldaknygių, kantičkų, pamokslų ir pan. Nuo 1920 m. iki 1926 m. "Žvaigždę" redagavo kun. Mykolas Vaitkus, tuometinis Šv. Kazimiero Draugijos sekretorius.

Apie laikraščio įsteigimą ir perleidimą tėvams jėzuitams kun. M. Vaitkus taip rašė: "Buvo tai 1919 metų galas. Pasaulis neseniai dar buvo išsivadavęs nuo siaubingo slogučio — didžiojo karo. Lietuva buvo ką tik išstūmusi lauk kruvinąsias bolševikų

gaujas ir nusikračiusi bermontininkų antplūdžių. Artinosi audra nuo Lenkijos. Buvo pavargę ir nuskurdę. Visur griuvėsiai. Visko trūksta. Viską reikia sukurti tiesiog iš nieko. Nestigo tik užsidegimo ir ryžtingumo. Tad kūrės valstybė, augo mokyklos, kaip grybai, dygo laikraščiai bei žurnalai.

Darbavaus tuomet Šv. Kazimiero Draugijoj. Sykį kviečia mane pas save draugijos pirmininkas prelatas Aleksandras Dambrauskas (Adomas Jakštas) ir klausia, ar aš sutikčiau redaguoti tikiybinių turinio mėnesinį populiarių laikraštį, nes reikalas didis, o nėra kas jį patenkina. Prašiau duoti pagalbą. Mintis man patiko. Ėmiau galvoti apie planą. Begalvodamas dar labiau užsidegiau. Beregint planas buvo parengtas, ir aš pareiškiau prelatui sutinkąs. Pavaizdavau planą. Jis sutiko. Sutarėme dėl vardo: naujagimis buvo pakrikštytas

"Žvaigždės" vardu. Paskelbėme laikraščiuose, kad laukiamas gimstant naujas laikraštis, — ir ėmė plaukti prenumerata, rankraščiai ir laiškai su pasidžiaugimais, paraginimais, nurodymais. Katalikų visuomenės susidomėjimas buvo, kaip anieks laikams, visiškai pakankamas: pirmaisiais savo gyvenimo metais "Žvaigždė" turėjo apie 100 ėmėjų.

Pirmam numeriui svetimų rankraščių visai mažai teturėjau: teko visą beveik numerį vienam pačiam prirašyti; iš svetimų raštų įdėjau žinomojo pedagogo-rašytojo M. Grigonio "Jėzaus Širdies giesmę" ir tuokart tik pradedančios rašyti Lietuvaitės (slapyvardis) "Pavasario rytą" (eil.) ir dar G. Šingalio korespondenciją.

Laikraštis atrodė labai kukliai: popierius gelsvas, prastas, "pokarinis", viršelis menkutis, plono, žalio popieriaus; laikraštis buvo be iliustracijų. Kai palyginu anuometinę "Žvaigždę" su dabartine, tai anoji yra tik pelenė — mergytė priešais kuni-gaikštytę.

Kad ir menkučiukė buvo pradžia, betgi susilaukėme ne vieno padėkos žodžio. Susibūrė aplink laikraštį savas bendradarbių būrelis, iš kurio paskiau išėjo ne vienas rimtas rašytojas. Tyčia paminėsiu juos pa-eiliui, kaip jie po kits kito prisidėjo prie "Žvaigždės" bendradarbių: M. Grigonis, P. Venckus, A. Liepinis, J. Tilvytis, Talmantas, Bern. Brazdžionis. Ypač reikia paminėti se-nus garbingus rašytojus, kurie teikėsi pa-remti "Žvaigždę", joje bendradarbiaudami: A. Jakštą, J. Staugaitį (dab. vyskupą), J. Stakauską (kan.), Vaižgantą (aa. J. Tumą), M. Dagilėlį (poetą), Ks. Vanagėlį (poetą), M. Gustaitį (poetą).

Praėjo 16 metų. "Žvaigždė" išaugo tikra gražuole. Nedyvai, kad ir ją mylinčių skai-čius išaugo: jis dabar bene 20 kartų di-desnis, negu anos pelenės "Žvaigždės".¹

Apie "Žvaigždės" perėmimą ir jos kryp-tį pasisako antrasis jos redaktorius T. B. Andruška: "Išgirdęs iš Šv. Kazimiero Drau-gijos pasiūlymą, kad Tėvai Jėzuitai perim-tų "Žvaigždę", visomis jėgomis stengiausi tai įvykdyti. Jėzuitams perėmus laikraštį,²

jį redaguoti teko man pačiam, nors nema-ža man padėdavo dabartinis jo redaktorius (T. Jonas Paukštys, S.J.), nors tada tebe-buvo jėzuitų klierikas.

Imdamas "Žvaigždę" vesti ir redaguoti, turėjau mintyje tam tikrą programą. Pro-grama buvo labai paprasta: turėjo apimti visą religinę žmogaus psichiką. Žmogaus psichika susideda iš grynai dvasiškos ir pojūtiškos arba jausminės pusės. Žmogus turi protą, valią ir širdį, kuri išreiškia jo jausmų vidinį pasaulį. Religinis gyvenimas turi juose savo buveinę. Jausmų religinis gyvenimas savaime yra aklas, todėl jam turi vadovauti tikėjimo apšviestas protas. Norėdamas apimti visą žmogaus religinio gyvenimo psichiką, aš svajojau, kad ma-no redaguojamame laikraštyje žmogaus protas rastų sau religinės šviesos, valia pa-stiprinimo ir paskatinimo, o širdis tam tik-ros religinės šilumos, patraukimo, susiža-vėjimo, paguodos. Išreiškiant tai senovės filosofų ir iškaltos mokytojų žodžiais, "Žvaigždė" turėjo mokyti arba dėstyti krikščioniško gyvenimo tiesas, atsižvelgiant į Maldos Apaštalavimo tikslą, judinti valią paskatinimais, o širdį patraukti pateikiama religine šiluma (docere, movere, delectare). Deja, apkrautas kitokiu darbu, aš nepajė-giau visos tos programos įvykdyti. Tačiau nors neilgai man teko redaguoti, pasisekė "Žvaigždės" prenumeratą pakelti nuo 750 iki 5000.

Kiti mano įpėdiniai, "Žvaigždės" redak-toriai, kiekvienas pagal savo supratimą, siekė "Žvaigždės" kaip Maldos apaštalavi-mo organo tikslo, mažiau ar daugiau ar-tindamiesi ar tolindamiesi nuo mano nu-statytos programos. Vis tik mano pageida-vimas būtų, kad "Žvaigždė" toliau dar la-biau stengtųsi eiti tos programos linkme, kurią aš buvau sau užsibrėžęs, nes, mano manymu, visiškai įvykdžius tą programą, "Žvaigždės" naudingumas būtų dar dides-nis".³

Pirmieji T. Andruškos ir klieriko Jono Paukščio suredaguoti "Žvaigždės" nume-riciai nepasižymi nei bendradarbių gausu-mu, nei turinio įvairumu. Tarp "Žvaigždės"

Prel. Aleksandras Dambruskas-Adomas Jakštas, "Žvaigždės" steigėjas.

bendradarbių galima rasti J. Jakutį, klieriką Praną Aukštikalnį (Aukštas Kalnas), K. Girinį, M. Grigonį, T. J. Bružiką ir keletą kitų, pasirašiusių tik inicialais. Žurnalo turinį iš dalies apsprendė jo paskirtis būti Maldos Apaštaltavimo organu. Todėl kiekviename "Žvaigždės" numeryje turėjo būti aiškinama mėnesinė Maldos Apaštaltavimo intencija, paskirta paties Šv. Tėvo, ir aprašytas vieno šventojo — mėnesio globėjo — gyvenimas. Kartais tos mėnesinės intencijos būdavo lietuviams svetimos ir neaktualios ir, žinoma, laikraščio turinys tuo nieko nelaimėdavo. Taip pat ir mėnesio globėjai atstovaudavo kitiems laikams ir kitoms problemoms, nors "Žvaigždės" redaktoriai stengdavosi kiek galima daugiau surasti iš jų gyvenimo naudingų patarimų mūsų laikams.

Nemažai galima rasti straipsnių apie Švč. Jėzaus Širdį ir Eucharistiją, nes kaip tik anais laikais Lietuvoje pradėjo plisti

eucharistininkų būreliai. Deja, apie patį Maldos Apaštaltavimą pirmaisiais naujų redaktorių metais (1926) "Žvaigždėje" žinių yra nedaug. Taip vasario mėnesio numeryje M.A. valdyba rašo, kad "norint kanooniškai įkurti M.A. parapiliją ar kurioj kitoj įstaigoj, užtenka, kad klebonas ar įstaigos kapelionas gaus diplomą iš M.A. diecezinio vedėjo, kun. B. Andruškos, nes kiti reikiami leidimai jau yra parūpinti". Nors sąlygos M.A. skyrių įkūrimui, kaip matyti, yra lengvos, bet atgarsis buvo mažas. Iš tiesų, 1926 m. "Žvaigždėje" randamos tik 3 korespondencijos iš M.A. skyrių: Naujamiesčio, Ylakių, ir Papilio. Papilyje buvo įkurtas naujas M.A. skyrius. Tur būt, dėl to menko atgarsio 1926 m. pabaigoje T. B. Andruška ragina M.A. vedėjus atsiųsti jam M.A. narių ir pasiaukojusių Švč. Jėzaus Širdžiai šeimų statistiką ir savo prašymą taip baigia: "Tad M.A. nariai, kuriems rūpi, kad Švenč. Jėzaus Širdis visų būtų mylima, turi uoliai platinti Maldos Apaštaltavimą ir "Žvaigždės" skaitymą".

Neturėdama daug bendradarbių, "Žvaigždės" redakcija deda ilgokus T. Andruškos straipsnius apie žmogaus temperamentus, kuriuos jis vėliau išleido atskira knygute, vardu "Temperamentų rūšys ir jų pasireiškimas". Trumpi klieriko Prano Aukštikalnio, S.J., T. Bružiko, S.J., klieriko Antano Mėšlio straipsniai ir Bernardo Brazdžionio eilėraščiai pajavairino žurnalo turinį, o žinios iš katalikų pasaulio ir misijų kraštų praplėtė skaitytojų akiratį. Klausimų ir atsakymų skyrius užmezgė naudingą pokalbį tarp redaktorių ir skaitytojų. Iš to skyriaus ir Šilų Jonuko, T. B. Andruškos, polemikos su bedieviais ir laisvamaniais galima spręsti apie anų laikų dvasinį skaitytojų lygį. Prie to lygio taikėsi ir "Žvaigždės" redaktoriai. Pirmaisiais metais redakcija dėjo po vieną arba dvi iliustracijas, nemaža dalimi gautų iš JAV Maldos Apaštaltavimo organo. Skaitytojams pagėdaujant, antrais metais "Žvaigždė" turėjo daugiau iliustracijų.

1927 m. balandžio mėnesį "Žvaigždės" redakciją perėmė T. Jonas Bružikas, S.J.

Nors žurnalo kryptis ir forma pasiliko toji pati, bet turinio atžvilgiu matyti mažas pasikeitimas: naujasis "Žvaigždės" redaktorius deda daugiau trumpų, pamokančių gyvenimo vaizdų, pateikia gražių apsakymėlių vaikams ir išplečia misijų skyrių. T. J. Bružiko redaguojama "Žvaigždė" palengva darosi įdomesnė, gyvesnė ir aktualesnė. Iš jo paties straipsnių veržiasi jauno ir energingo misijonieriaus ugnis. Jo kalba, stilius ir mintys yra paprastos ir lengvai suprantamos. Nauji "Žvaigždės" bendradarbiai — klierikas Juozas Beleckas ir T. Juozas Venckus — palengvina redaktoriaus darbą.

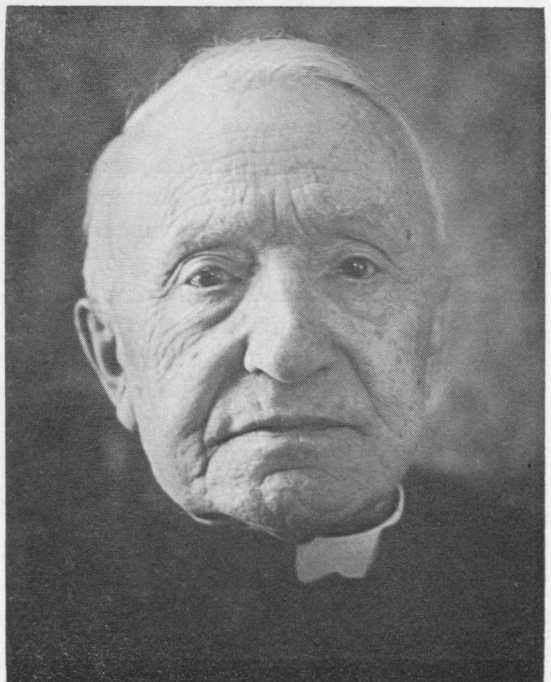
Tačiau T. J. Bružikas neatsitolino nuo T. B. Andruškos praminto kelio, ir "Žvaigždė", nors įdomesnė ir gyvesnė, neįėjo į modernių laikraščių srovę. T. Bružikas buvo pirmoje vietoje ne žurnalistas, bet liaudies pamokslininkas. Todėl ir jo straipsniai yra parašyti pamokslai. Nėra ko stebėtis, kad jis metiniame "Žvaigždės" turinyje savo ir kitų straipsnius taip užvardina: "Pamokantieji dvasinio turinio straipsniai. (Jie tinka pamokslams ir šiaip pasiskaitymui)". Bet jis, redaguodamas "Žvaigždę" per 5 metus, savo uždavinį atliko. "Žvaigždės" prenumeratorių skaičius pakilo nuo 5.000 iki 16.000, M.A. Sąjunga pasidarė žinoma visoje Lietuvoje, nauji bendradarbiai — Byras, Vynmedžio Šakelė, Milžinas (kun. Nikodemas Švogžlys), kun. A. Jaunius, A. Samėnas, kun. J. Dabrila, J. Buteikis, klierikas F. Valys, J. Raulinaitis ir keli jėzuitai klierikai — pradėjo pakeisti senuosius talkininkus. Augant prenumeratorių skaičiui, "Žvaigždės" kaina nuolatos krito. 1927 m. ji kainavo 8 litus, 1929 m. 6 litus, 1931 m. 5 litus.

Kaip T. Andruška, taip ir T. Bružikas buvo užverstas ir kitais darbais. 1930 m. rugsėjo numeryje T. Bružikas atsiprašo skaitytojus, kad "Žvaigždė" išėjo vėlai. Mat, "pats redaktorius buvo visą laiką užimtas misijų davimu, o kiti tėveliai buvo išvykę iš Kauno truputį pasilsėti po sunkių gimnazijos darbų". Tas trumpas sakinyš nušviečia ir tėvo Bružiko, ir jo bendradar-

bių gyvenimą. T. J. Bružikas redagavo "Žvaigždę" visur: ir gimnazijoje, ir traukiny, ir autobusų stotyse, ir klebonijose. Nepaisant visų nepalankių aplinkybių, laikraštis pasidarė patrauklus ir žmonių mėgstamas.

1931 m. rugsėjo mėnesį "Žvaigždės" redakciją perėmė T. Jonas Paukštys, nes T. Bružikas, kviečiamas lietuvių kunigų, išvyko į JAV. Nuo to rudens prasidėjo įdomiausias ir sėkmingiausias "Žvaigždės" laikotarpis, ir T. Jonas Paukštys parodė didelį žurnalisto talentą.

Tais pačiais 1931 m. jis daug ko nekeitė, bet jau turėjo savo planą ir pradėjo jį vykdyti. Visų pirma jis įvedė naują skyrių, pavadindamas jį "Mūsų sumanymai". Skyriuje "Iš katalikų pasaulio" jis dėjo įdomių ir aktualių žinių iš Lietuvos, tur būt, norėdamas paraginti, kad ir kiti taip darytų. Klierikas E. Petrelevičius pradėjo rašyti apie Vyrų Apaštalavimą ir skyrė jį nuo Maldos Apaštalavimo, į kurį buriasi tik moterys. Trečioji Maldos Apaštalavimo šaka — Eucharistijos Karžygiai — apima ber-

Kan. M. Vaitkus, pirmasis "Žvaigždės" redaktorius.

Perkūno namai, kur buvo "Žvaigždės" ir "Žvaigždutės" administracija.

niukus ir mergaites, norinčius apaštalauti malda ir gerais darbais. Palikdamas iš esmės tą pačią "Žvaigždės" kompoziciją, T. Paukštys davė atskiriems skyriams patrauklius pavadinimus ir sudomino skaitytojus. Klausimai ir atsakymai virsta "Visiems įdomūs klausimai", trumpas žinutes iš katalikų pasaulio jis sudeda į atskirą skyrių "Per 5 minutes apie pasaulį", o "Lietuvos žinėlės" pavadinamos tai "Kas girdėti Lietuvoje", tai "Po Lietuvą pasidairius" arba "Pasidairykime po Lietuvą". 1933 m. pradžioje T. Paukštys dar labiau patobulino žurnalą, įvesdamas "Šių laikų šventieji" ir "Skaitytojai turi žodį" skyrius. Prašomas Aukštosios Panemunės vyrų, jis įvedė Vyrų Apaštalavimui naują skyrių — "Tik, vyrai, pajudinkim žemę", o Maldos Apaštalavimo darbus jis aprašė "Kas gir-

dėti mūsų fronte?" skyriuje. Bet ir tas pavadinimas jam dar nebuvo tobulas ir tų pačių metų kovo numeryje jis davė jam kitą vardą — "Viskas nauja mūsų fronte!" "Pasidairykime po Lietuvą" virsta "Religiniu atgimimu Lietuvoje", o paskutinis skyrius "Keista, bet teisinga" vaizduoja praeitį ir dabartį įdomiais paveikslais. Daug vietos jis skyrė "Žvaigždės" propagandai ir jos platintojams. Taip pvz. 1933 m. gruodžio mėn. trečiame ir ketvirtame viršelio puslapyje jis surašė apie 400 "Žvaigždės" platintojų, pavadindamas juos "tyliaisiais šv. metų apaštalais". "Žvaigždės" lauzymas buvo labai įvairus, skoningas ir neperkrautas, nors kiekvienas jos kampeis gerai išnaudotas. Pirmąjį viršelio puslapį visuomet puošė įdomūs ir aktualūs paveikslai, pritaikyti mėnesio turiniui arba kokiam nors religiniam įvykiui. T. Paukštys kruopščiai sekė užsienio spaudą ir nenorėjo nuo jos atsilikti.

T. Jono Paukščio asmenį, jo darbus ir siekimus galima lengvai suprasti iš jo paties nukalto šūkio — "Mes tikime Šv. Lietuvos prisikėlimą". Tą šūkį jis įrašė pirmą kartą "Žvaigždėje" 1935 m. gruodžio mėn. numeryje ir jį nuolatos kartojo iki 1939 m. pabaigos. Nors tame skyriuje pateiktos žinios dažniausiai yra vietinio pobūdžio, bet jos atskleidžia skaitytojams įdomius faktus iš religinio lietuvių gyvenimo ir rodo jo pažangą. Skaitydamas tas žinias, skaitytojas persiima tuo pačiu T. Paukščio optimizmu ir dedasi į bendrą darbą. T. Paukštys nelaikė savęs to atgimimo centru ar įkvėpėju, bet, turėdamas "Žvaigždę" savo rankose ir tarsi regėdamas dvasioje šv. Lietuvos vaizdą, įnešė į tą atgimimą savo dalį.

Kūrybingiausias ir sėkmingiausias T. Paukščio laikotarpis, tur būt, bus 1936-1938 metai.⁴ Vartydami tų metų "Žvaigždės" numerius, rasime daug žymių bendradarbių: kun. dr. V. Brizgį, dr. J. Leimoną, Adomą Jakštą, kun. J. Stankevičių, kun. dr. Kasčiuką, dr. Pr. Dielininkaitį, kun. M. Vaitkų, kun. P. Rauduvę, prof. St. Gruodį, A. Graževičių, kun. dr. Grigaitį, kun. A. T. Samatą, kun. St. Būdavą, gen. V. Grigaliūną -

Glovackį, kun. J. Prunskį, kan. Pr. Dogelį ir vysk. Pr. Būčį, MIC. Tos pavardės užtikrino aukštą laikraščio lygį ir rodė, kodėl jis buvo populiarus. Žinoma, T. J. Bružikas pasiliko "Žvaigždei" ištikimas iki pat galo. Vienas ankstyvas "Žvaigždės" bendradarbis, kun. A. Liepinis, pasirašęs Byro slapyvardžiu, tapo "Panevėžio Garso" redaktorium. Labai gražiai reiškėsi "Žvaigždėje" daugelis poetų, tarp kurių reikia paminėti Vynmedžio Šakelę, seselę M. Celestiną, seselę M. Palmirą ir brolių Joną Šalčių, S.J. Trys jėzuitų klierikai — Antanas Mėšlis, Jonas Kidykas, Br. Krištanavičius — anksčiau bendradarbiavę "Žvaigždėje", vėliau tapo jos redaktoriais, o klierikai Juozas Beleckas ir Antanas Bieliūnas "Misijų" laikraščio redaktoriais.

T. J. Paukštys mėgdavo skambius šūkius ir meistriškai juos pavartodavo. Taip pvz. švenčiant šv. metus ir minint 550 sukaktį nuo krikščionybės įsigalėjimo Lietuvoje, tų būdingų ir ugningų šūkių yra kiekviename "Žvaigždės" numeryje (1937 m.). Vos atvertus viršelį, T. Paukštys 1937 m. skelbia "Didžiųjų darbų metais". Paskui jis skelbia "Už mūsų Vadą" — popiežių. Toliau seka "Mes statome Jėzaus Širdies šventovę", "Neškim į pasaulį Kristaus ugnį", "Mes eisim šv. Lietuvos keliais", "Sukilkim prieš savo bejėgiškumą" ir pan. Tie šūkiai patraukė skaitytojų akis, ir jie negalėjo užversti straipsnio, jo neperskaite.

Nuo 1939 m. galima pastebėti, kad "Žvaigždės" redaktorius pradeda išsisemti. Pradžioje "Žvaigždė" tęsia pokalbį su skaitytojais dar tuo pačiu būdu, bet neduoda nieko naujo. Nuo 1940 m. laikraštis pasidaro monotoniškas. Rusams okupavus Lietuvą, T. Paukštys galėjo išleisti dar liepos-rugpiučio numerį. Paskui "Žvaigždė", švietusi lietuviams 20 metų, nustojo eiti.

Kaip T. Bružikas, taip ir T. Paukštys mažino "Žvaigždės" kainą, kiek tik galėjo. 1932 m. ji kaštavo 4 litus metams, 1938 m. 2 litai, 1940 m. 3 litai.

Apie "Žvaigždės" kalbos taisyklingumą randame 1933 m. "Žvaigždėje" tokią žinutę: "Tikrai įdomu pastebėti, kad žymus

Lietuvos kalbininkas Pr. Meškauskas, išnagrinėjęs "Vaire" ne vieno Lietuvos laikraščio kalbos klaidas, vis dėlto turėjo pripažinti, jog yra Lietuvoje keletas laikraščių, kurių kalba visai taisyklinga. Tarp tų laikraščių pirmą vietą jis paskyrė "Žvaigždei", aiškiai pabrėždamas, kad ji ne tik dėl savo įdomaus turinio, bet ir dėl taisyklingos kalbos visiems skaitytina".

Apibūdinant pirmuosius tris "Žvaigždės" redaktorius, reikia pasakyti, kad T. Benediktas Andruška buvo vyresniosios kartos profesorius. Jo kontaktas su žmonėmis buvo akademiškas, o laikraščio turinys ryškiai pamaldus. T. Bružikas turėjo labai glaudžius ryšius su liaudimi, bet jo gyvas žodis buvo sėkmingesnis ir galingesnis už rašytą. T. J. Paukštys buvo atbaigtas žurnalistas.

Likimo buvo taip lemta, kad tie uolūs kunigai, ilgus metus žadinę religinį Lietuvos atgimimą, pergyveno rusų antplūdį ir nuo jo nukentėjo. T. B. Andruška mirė Sibire 1951 m. T. J. Bružikas buvo kalinamas 9 mėnesius rusų kalėjime, o vėliau turėjo trauktis į užsienį. T. J. Paukštys prarado Sibire sveikatą ir, atgavęs laisvę, apaštalavo Lietuvoje ir Sibire. Jis mirė Lietuvoje 1965 m.

"ŽVAIGŽDUTĖ"

Vaikų laikraštį "Žvaigždutę" tėvai jėzuitai perėmė iš Blaivybės draugijos 1935 m. Anksčiau ją sumaniai redagavo J. Mikulevičius. Ji buvo skirta Angelo Sargo vaikų draugijai. Perėmę "Žvaigždutę" į savo rankas, tėvai jėzuitai pavertė ją katalikų vaikų laikraščiu. Atsakingu redaktorium buvo T. Romualdas Blažys, S.J. (1935 m.) ir T. Paukštys (1936 m.), o faktinuoju — klierikas Bronius Krištanavičius, S.J.

Perėmęs senosios redakcijos medžiagą ir susipažinęs su leidimo sąlygomis, Br. Krištanavičius apskaičiavo, kad ji duostanti kasmet apie porą tūkstančių litų nuostolio. Todėl jis pasiūlė T. Kipui leisti "Žvaigždutę" ne kas antrą savaitę, kaip sutartyje buvo numatyta, bet tik du kartus į mėnesį. Vasaros mėnesiais (birželio, liepos ir rug-

piūčio) išeidavo tik vienas numeris 24 puslapių. Be to, užsisakantiems 10 egzempliorių ji turėjo kaštuoti pusantro lito į metus, o pavieniams — 2 litus. Tokiu būdu buvo galima leisti „Žvaigždutę“ be nuostolių ir padidinti prenumeratorių skaičių. Iš tiesų, pirmaisiais (1935) metais jos prenumeratorių skaičius pakilo nuo 8.000 iki 15.000.⁵ Antraisiais ir trečiaisiais metais išeidavo po 17.000 egzempliorių.⁶ 1935, 1936 ir 1937 m. „Žvaigždutės“ redakcija išleido *Vaikų Kalendorių*, kurio tiražas siekė 15.000 egzempliorių.

Tėvų jėzuitų leidžiamos „Žvaigždutės“ turinys buvo panašus į J. Mikulevičiaus redaguotus numerius. Tik jie daugiau duodavo žinių apie Eucharistijos Karžygių veikimą. 1936 m. rudenį „Žvaigždutės“ redakciją perėmė T. Jonas Paukštys, S.J., o 1938 m. jos leidimu rūpinosi Maldos bendrovė. „Žvaigždutės“ redaktorium buvo pakviestas kun. J. Kuzmickis.⁷

1. „Žvaigždė“, 1936 m. nr. 4, 101-102 p.

2. Kaip ir kodėl tėvai jėzuitai perėmė „Žvaigždės“ redakciją, kun. M. Vaitkus aprašė „Nepriklausomybės Saulėje“, V tome, pirmoje dalyje. 6 ir 7 puslapyje. Ten jis sako, kad, atsiradus „Šaltiniui“, „Pavasariui“, „Ateities Spinduliams“, „Šv. Pranciškaus Varpeliui“ ir kitiems konkurentams, 1925 m. „Žvaigždė“ buvo (Šv. Kazimiero Draugijos) valdybos palaidota. Tuokart jėzuitas Kipp kreipėsi į mus, kad leistume jam su mūsų provincijos jėzuitais perimti iš Šv. Kazimiero Draugijos „Žvaigždės“ vardą bei prenumeratorių. Žinoma, nieko prieš tai neturėjome. Ir jėzuitai ėmė toliau leisti „Žvaigždę“, padidinę formatą, duodami gerą popierių ir daugybę iliustracijų. Iliustracijos! Kaip žmonės jas mėgsta! O anais laikais iliustracijos brangokai atseidavo. Tad po kurio laiko klausiau tėvą Kippą, kaip jie istengia taip gausiai savo „Žvaigždę“ iliustruoti. Jis tik nusišypsojo: girdi, jis kreipėsi į jėzuitų vokiškai leidžiamus panašius laikraščius, ir jie jam atsiunčia kiek tik geidžiant jau savo pavartotų klišių. Na, ir jėzuitų „Žvaigždės“ skaitytojų skaičius ėmė kaip ant mielių augti.

Tačiau neaiškūs lieka šie dalykai:

„Šaltinis buvo atgaivintas tik 1926.III, tad

negalėjo būti „Žvaigždės“ konkurentu. „Ateities Spinduliai“ taip pat negalėjo pakenkti „Žvaigždei“, nes Kaune pasirodė tik nuo 1929 gruodžio mėnesio. „Pavasaris“ perkeltas į Kauną 1920 m., o „Šv. Pranciškaus Varpelis“ pasirodė nuo 1923 m. rudens. Taigi konkuruoti teko tik su „Pavasariu“ ir „Šv. Pranciškaus Varpeliu“. „Žvaigždės“ pasisekima, tur būt, reikia priskirti ir iliustracijoms, ir T. Andruškos kontaktui su klierikais. Tapę kunigais, jie galėjo platinti „Žvaigždę“ savo darbo vietoje.

3. „Žvaigždė“, 1936 m., nr. 5, 130 p.

4. Tarp 1936 ir 1938 m. „Žvaigždės“ prenumeratorių skaičius pakilo nuo 15.000 iki 28.000. Plg. Kauno Historia domus 1936 m., 8 p. ir 1938 m., 10 p.

5. „Žvaigždutė“, 1937 m., 351 p.

6. Kauno Historia domus, 1935 m., 14 p.; 1936 m., 10 p.; 1937 m., 12 p.

7. Lietuvių Enciklopedija, XXXV, 445 p.

ISTORIJOS LIUDIJIMAS DABARČIAI

JUOZAS PRUNSKIS

Dabartiniame astronautų amžiuje, kada taip sėkmingai vyksta erdvių užkariavimas, mes prisimename vieną didžiausių erdvių raketų specialistų mokslininką Wernher von Braun, kuris drauge yra ir nuoširdžiai religingas žmogus. Jis taip sako:

— Aš apgailestauju, kad pasitaiko manančių, jog mokslinis švietimas ir religinis tikėjimas yra nesuderinami. Man atrodo, kad didžiausia mūsų laikų tragedija yra kaip tik ši nuomonė.

Dėl to ir tasai išvalgus vyras generolas MacArthur, nugalėjęs Japoniją, pasirūpino, kad joje būtų paskleista 10 milijonų Šv. Rašto knygų, išverstų į japonų kalbą. Jam rūpėjo įnešti krikščionybę į tą kraštą, kad ji suteiktų daugiau taikumo japonų charakteriui. Pats būdamas religingas krikščionis, jis religijoje matė stiprią žmonijos jėgą. Religinių idėjų skleidėjas John Wesley ypač skatino skaitymu susipažinti su krikščionyste:

— Skaitantieji krikščionys yra augantieji. Kai tik krikščionys nustoja skaityti, nustoja ir augti.

Skaitymas mus supažindina su dabarties krikščionybės principais ir su praeities laimėjimais. Sklaidant istorijos lapus, galima pasakyti, kad Vakarų Europa savo vidine esme yra Romos Bažnyčios kūrinys. Juk jau ir Bakonas skelbė, kad religija tai yra padažas, saugojąs mokslą nuo gedimo.

Kartą į vieno Italijos vienuolyno duris pasibeldė suvargęs praeivis.

— Ko nori? — paklausė durininkas.

— Ramybės, — atsakė nelaimingas vyras. Tai buvo poezijos pasaulio garsenybė Torquato Tasso.

Ir dabar reikėtų dažniau pasibelsti į tikėjimo vartus, nes pro juos eina kelias į ramybę, kurią neša gryna sąžinė, gyvenimo gairių turėjimas, paguodos gavimas dabarčiai ir vilties sustiprinimas amžinai ateičiai.

Religijos nešėja Bažnyčia yra daugelyje sričių buvusi palaiminga žmonijai. Visų pirma ji iškėlė moters vertę, toli palikdama moters sampratą, buvusią žyduose, pagonyse, musulmonuose. Kitados Hesiodas išdrįso pasakyti, kad "moteris yra praeiksmas, mirtingųjų rykštė", o Eschilas į moteris prabilo tokiais žodžiais: "Iš visų miesto ir namų nelaimių jūs esate blogiausias". Krikščionybė moterį paskelbė galinčia būti Dievo motina, turinčia tokią pat sielą kaip vyras.

Krikščionybė buvo labai sėkminga kultūros nešėja. Kas būtų filosofija be didžiųjų krikščionybės šulų — šv. Augustino, šv. Alberto, šv. Tomo Akviniečio, šv. Bonaventūros, Duns Skoto? Labai nuoširdžiai tikėjo ir fizikai: Galilėjus, Galvani, Amperas, Fraunhoferis, Marconi ir daugelis kitų.

Taip pat labai gilaus tikėjimo buvo matematikai Cauchy, Descartes, Pascalis, astronomai Kopernikas, Keppleris, Leverrier, chemikai Pasteur, Bequerel. Daug įkvėpimo kūryboje teikė religija dailininkams Guido Reni, Fra Angelico, Ghirlandaio, Philippo Lippi, Botticelli, Titian, Leonardo

da Vinci, Michelangelo, Raffaello, Van Eyck, Rubens, Van Dyck, Murillo. Dideliu tikėjimu pasižymėjo kompozitoriai Mozart, Palestrina, Gounod, Handel, Haydn, Liszt. Labai teisingai sakė prancūzų mintytojas Taine, išryškindamas didelę krikščionybės įtaką, kad jos negalėtų pakeisti nei filosofinis ar meninis protavimas, nei literatūrinė erudicija, nei riteriškoji garbė, nei karališkieji ar valstybiniai teisynai.

O kiek daug šviesos krikščionybė įnešė į moralinį pasaulį! Šv. Augustinas net skelbė, kad Dievas mus paliko savo vietoje meilei reikšti. Drauge su kultūriniu našumu krikščionybė turi ir nepaprastą gajumą. Imperatorius Adrianas ant Kalvarijos kalno buvo pastatęs Veneros šventovę, o Kristaus kapo vietoje — Jupiterio statulą. Dabar tų paminklų nebėra, o krikščionybė, kurią Adrianas tarėsi sunaikinęs, tebegyvuoja. Severas buvo visiems uždraudęs būti krikščionimis. Mes jau ir jo vardą užmiršome, o krikščionybė tebegyvuoja. Diodoklijanas net ir paminklą pastatė krikščionybės sunaikinimui prisiminti, bet krikščionybė Romoje pasilieka centrinę idėją. Teisingai šv. Hilarijus kalbėjo, kad krikščionybė tada, kai jau atrodo nugalėta, vėl iš naujo iškyla. Gal tų faktų paveiktas ir Heine kartą prabilo:

— Aš jau seniai nustojau kovoti prieš Katalikų Bažnyčią, nes pakankamai gerai žinau savo jėgų ribotumą. Suprantu, kad ir mano aštriausios atakos neįstengs padaryti plyšio galingame šv. Petro Bažnyčios pastate.

Vienu metu Anglijoje gyveno kietas katalikybės priešinys, labai išsimokslinęs vyras, didysis masonų ložės magistras markizas Ripon. Jį skaudino, kad tuo metu nemažas skaičius anglų perėjo į katalikybę. Tam atsivertimų sukuriui pasipriešinti masonai nutarė išleisti knygą, kuri galutinai sutriuškintų katalikybę. To darbo ėmėsi masonų magistras Ripon. Visų pirma jis panoro geriau pažinti priešą, su kuriuo rengėsi kovoti. Dešimt mėnesių jisai skaitė knygas apie katalikybę. Po to jis pasibeldė į tėvų oratorionų vienuolyno duris Londo-

ne, kad jį priimtų į katalikybę. Vienuoliai nustebo, kad masonų vadas nori tapti kataliku. Tada Ripon paaiškino:

— Katalikų Bažnyčioje aš radau tris dalykus, iš kurių kiekvienas nešališkas žmogus turi suvokti, kad Katalikų Bažnyčia yra tikroji ir vienintelė Kristaus Bažnyčia. Aš suvokiau, kad Katalikų Bažnyčia yra uola, suvokiau, ką reiškia išpažintis ir kas yra tabernakulys.

Ant didžiųjų šv. Jokūbo bažnyčios durų Aachene yra reikšmingas užrašas:

— A Deo, per Deum, ad Deum. Iš Dievo, per Dievą, į Dievą.

Daug pasakanti yra rašytojo Clement Brentano gyvenimo istorija. Tas vokiečių poetas, rašytojas, religinių skrupulų kankinamas, vis neįstengė surasti ramybės. Kartą jo pažįstama rašytoja, pastoriaus duktė Luiza Hansel (vėliau tapusi katalike) jam tarė:

— Jūs esate katalikas. Kaip jūs turite būti laimingas — juk jūs turite išpažinti.

Vėliau Brentano nuolankiai prisipažino:

— Man reikėjo protestantų dvasininko dukters patarimo, kad atlikčiau išpažintį.

Ir tikrai jis 1817 m. vasario 17 d. Šv. Jadvygos bažnyčioje Berlyne atliko išpažintį. Po išpažinties kunigas jį verkiantį apkabino, džiaugdamasis tuo nauju nuoširdžiu Bažnyčios nariu.

Vienoje Wuerzburgo bažnyčioje kabo ypatingas kryžius. Jame Kristaus rankos nėra ištiesios į šonus ir prikaltos, bet ištiesios į priekį. Legenda pasakoja, kad, kai švedai buvo užėmę Wuerzburgą ir pradėjo plėšti, vienas karys įsibrovė naktį į bažnyčią, norėdamas pavogti auksinį vainiką nuo Išganytojo statulos. Tada Išganytojo rankos atsipalaidavusios nuo kryžiaus ir apkabinusios tą karį. Kitą rytą tas karys buvo rastas Viešpaties rankose, o jo veidą plovė atgailos ašaros. Tai žinoma, tik legenda, bet esminė jos idėja kartojasi kasdien — kenčiantis Kristus apkabina rankomis kiekvieną atgailaujantį, norintį vėl tapti nuoširdžiu krikščioniu ir ištikimu Bažnyčios nariu, kuri šimtmečiais yra buvusi žmonijai religinės palaimos nešėja.

Prancūzų ir olandų karo metu pas garsumą teologą Feneloną, Cambrai arkivyskupą, atėjo prancūzų karininkas. Jis taip prabilo:

— Už keleto dienų išvyksiu į frontą. Jaučiu, kad būtų gerai sutvarkyti savo sielos reikalus. Turėčiau atlikti išpažintį, bet pirmą prašau mane įtikinti, kad išpažintis tikrai Dievo įsteigta.

Fenelonas pasakė, kad jis būtų tam pasirengęs, bet prašė pasirinkti greitesnį kelią — pirmą tegul karininkas atlieka išpažintį, o paskiau kels jį kankinančius klausimus. Karininkas bandė spirtis, bet, arkivyskupui paprašius pasitikėti jo daugelio metų patirtimi, klaupėsi ir atliko labai nuoširdžią išpažintį, įsijungdamas į nuoširdų pasikalbėjimą su Fenelonu. Jis buvo sujaudintas iki ašarų. Kai karininkas pakilo, arkivyskupas paklausė, ar dabar jis turėtų pateikti motyvus, dėl ko išpažintis reikalinga ir įsteigta. Karininkas tik padėkojo, tardamas, kad dabar jis pats įsitikino išpažinties svarba.

Dar caro laikais rusų princesė Rostopčin tapo katalike. Kas sekmadienį vykdavo į Šv. Pranciškaus bažnyčią Maskvoje. Iš vyriausybės atėjo spaudimas prieš tai. Naujoji katalikė carui parašė:

— Jūsų didenybe, Maskvos gubernatoriaus graso perduoti aukščiausiam tribunolui, kad aš esu katalikė. Bet aš, kaip buvau, taip ir pasiliksiu toliau. Galite mane areštuoti kaip kriminalistę, konfiskuoti visą nuosavybę, ištremti į Sibirą, bet vieno dalyko negalite — suvaržyti mano sąžinės ir uždrausti tarnauti mano Dievui.

Mums labai gerai žinoma, kad dabar ir daugelis lietuvių parodo tokį pat heroišką ryžtą, pasilikdami ištikimi savo tikėjimui tėvynėje ar tolimame ištėrime.

L. K. Religinės Šalpos Rėmėjai išleido dokumentinę knygą — **LIETUVOS KATALIKŲ BAŽNYČIOS KRONIKA**. 7 kronikos iš pavergtos Lietuvos. Knygos kaina 2,50 dol. Galima gauti: 6825 S. Talman Ave., Chicago, Ill. 60629 arba pas platintojus.

Dar nepavėlavote

St. Neniškienė

Vaikai, kurie lanko vaikų darželį, išprūsta žymiai daugiau už vaikus, augančius šeimoje. Mokykloje tarp šių vaikų susidaro didelis skirtumas, apsunkinąs mokytojų darbą. Kad šio skirtumo nebūtų, vaiką, augantį šeimoje, reikia paruošti mokyklai.

Nebūtina priešmokyklinio amžiaus vaikus mokyti skaityti, rašyti bei skaičiuoti. Tai mokytojų darbas. Tėvai turi skatinti vaikų smalsumą, stebėti ir vertinti juos supančią aplinką, ugdyti meilę mokyklai, knygai ir mokytojui.

Šešerių metų vaikui papasakokite apie tai, kad jis greitai eis į mokyklą, kur ras būrį draugų, panašių į jį, kur linksmai žais, dainuos, skaitys knygutes su gražiais paveikslėliais.

Vis dar pasitaiko tėvų, kurie neklusnų šešiametį gąsdina mokykla ir mokytojais. Nuolat primena, kad mokykloje "užlauš" tave ne taip, kaip mama ar tėtė. Tokios užuominos sukelia vaiko emocijas, nepalankias mokyklai. Šie vaikai, atėję į mokyklą, nepatikliai žvilgčioja į mokytojus ir nenoromis imasi darbo. Atsitinka, kad jau pirmomis mokslo metų dienomis pabėga iš pamokų. Iš to matyti, kad vaikas neparuoštas mokyklai.

Sistemiškai reikia su vaiku stebėti gamtą. Vaikui galima pavesti stebėti medelį, auginti ir saugoti gėlytę. Tai ne tik padės jam pamatyti augmenijos gyvenimo pasikeitimus, bet ir suprasti šių pasikeitimų

priežastis. Mokėjimas stebėti ir saugoti gamtos grožį jam pravers mokykloje.

Pasivaikščiojimų metu reikia kuo daugiau bendrauti su vaiku, atsakinėti į jo klausimus. Nuolat priminkite vaikui, kad, eidamas į mokyklą, taip pat turės saugoti medelius, gėles, nemindžioti vejų.

Pasivaikščiojimų metu galima patikrinti, kaip vaikas moka orientuotis aplinkoje: kur kairė, dešinė, ką reiškia žodžiai "tarp", "ant", "virš", "po", "prieš" ir pan. Mokykloje pasitaiko atvejų, kad vaikas to nežino.

Taip pat mokykite vaiką eismo taisyklių. Nepraeikite tylomis pro kelio ženklus, šviesoforus, sankryžas, autobusų stoteles. Dažnai su vaiku nueikite tuo keliu, kuris veda į mokyklą. Tegul jis įpranta juo vaikščioti. Eidami pažaiskite su vaiku žaidimą "tėtė ar mama ir vaikas", pasikeitę vaidmenimis. Tegul vaikas paima tėtę ar mamą už rankos ir veda, nepažeisdamas eismo taisyklių. Įsitikinsite, kaip įdomu! Vaikas tiesiog paauga. Kaip jis budriai saugo savo "mažylį" nuo mašinų, stebi perėjimo vietas bei kelio ženklus. Sustokite ir kartu su vaiku pasigėrėkite gražiai sutvarkytomis autobusų stotelėmis, pasipiktinkite tais, kurie teršia jas ir gadina kelio ženklus. Priminkite vaikui, kad, eidamas į mokyklą, neardytų to, ką sukūrė suaugę.

Taip paruošti vaikai nerašinės prisiminimų autobusų stotyse, neiškabinės "papildomų" tvarkaraščių ir negadins kelio ženklų.

Gamtos reiškinius aiškinkime teisingai, neiškreipdami faktų ir nesiekdami toliau, ko nesuvokia vaiko protas. Taip auklėjamas mažytis bus mums atviras, apibers vis naujais ir naujais klausimais.

Namie dalį savo laisvalaikio valandėlių skirkite vaikui. Pabūkite su juo ir pasikalbėkite. Nevenkite su vaiku pasiginčyti. Ginčo metu vaikas išmoks apginti savo nuomonę. Nepamirškite, kad kartais reikia jums ginčą pralaimėti — pasiekta pergalė vaikui atneš daug džiaugsmo, jis pradės pasitikėti savo jėgomis.

Ruošiant vaiką mokyklai, svarbu pasiekti, kad jis turėtų laiko, talpos ir atstumo orientaciją: žinotų, kokia laiko atkarpa yra minutė, valanda ir savaitė. Suvoktų, kiek stiklinių telpa į litrą, litrų į kibirą, ką sveria kilogramais ir matuoja litrais. Sugabėtų nustatyti atstumą žingsniais ir metrais. Tai labai svarbu būsimam pirmaklasiui. Nuo pirmų mokslo metų dienų teks budėti klasėje ir užrašyti datą. Reikės nusipirkti smulkias mokymosi priemones ir priešpiečius. Nustatyti atstumą tarp jo ir atvažiuojančios mašinos. Be šių žinių labai sunku išsiversti pirmokui.

Vaikui minimus įgūdžius sudarote žaidimų forma ir pavestų užduočių atlikimu. Pavyzdžiui, šešiamečiui vaikui galima pavesti, kad išpėtų tėvus, kada radijo senelis seks pasaką, bus žinioš, kasdien nuplėšti sieninio kalendoriaus lapelį ir panašiai. Grįžus su pirkiniais, patartina kartu su vaiku aptarti, kiek galėtų sverti parnešta duonytė ar bandelė, kruopos ir cukrus. Kokia pieno, grietinėlės butelio talpa. Išmokykite vaiką išmatuoti kambario ilgį ir plotį, tarpą nuo lovos iki stalo, spintos, veidrodžio — žingsniais ir metrais. Pratinkite atstumus nustatyti iš akies, o po to patikrinti matu. Tokiu būdu sudaromi įgūdžiai, labai reikalingi būsimam mokiniui.

Mokydami matematikos, neapsiribokime tik skaičiavimo įgūdžių sudarymu. Mokykite vaiką stebėti, matuoti, įvertinti daikto ypatybes. Tam naudotina statybinė medžiaga, kubeliai, juostelės, geometriniai kūnai.

Supažindinkite vaiką su pinigais ir leiskite kai ką retkarčiais pirkti pačiam. Duodami pinigus, kartu mokykite vieno iš svarbiausių dalykų — saugoti, taupyti ir protingai leisti juos. Mažieji labai anksti supranta pinigų vertę, tačiau, kaip elgtis su jais — labai sunku išsamoninti net paauglius. Nepamirškite, kad protingas elgesys su pinigais, įtvirtintas nuo pat mažumės, labai svarbus visam būsimo žmogaus gyvenimui.

Nuo pat mažumės mokykite vaiką teisingai tarti žodžius, o vėliau reikšti mintis ir papasakoti. Pasakojimo tema gali būti įvairi: darbas darže, sode, žvėrelių bei paukštelių išvaizdos nupasakojimas. Svarbu, kad vaikas mokėtų atpasakoti tai, ką matė, girdėjo, teisingai vartodamas žodžius ir išsireiškimus. Vaiko išsivystymo rodiklis yra jo sugebėjimas atkurti vaizduotėje anksčiau matytą vaizdą, tiksliai jį atpasakojant. Pavyzdžiui, vaikas kartu su tėvais dalyvavo šventinėje demonstracijoje, matė filmą ar spektaklį. Po kelių dienų paprašykite vaiką, kad jis atpasakotų to filmo ar spektaklio turinį; visa tai lavina būsimo mokinio atmintį ir iškalbą.

Mažametį vaiką mokykite mandagumo. "Labas rytas", "prašau", "viso gero" šeimoje turi skambėti kasdien. Dar pasitaiko mokinių, kurie lenkiasi savo mokytojų, praeina nusisukę, kad tik nereikėtų pasisveikinti. Priežastis aiški — neįpratęs sveikintis.

Mažieji kartais mėgsta išnaudoti senelius ir negerbti jų. Šeimoje neturėtų to būti. Mes labai dažnai piktinamės, kai paauglys neužleidžia vietos ar net tyčiojasi iš seno žmogaus. Smerkiame jį patį, kaltiname mokytojus. O ar ne mes patys kalti, neišugdę šio gražaus įpročio nuo pat mažumės. Pavyzdžiui, kokia močiutė, pasisodinusi greta "pipirą", gina, kad tik kas jo nepajudintų iš vietos, o vėliau — skundžiasi įžeista. Tėvų pareiga reguliuoti santykius tarp senųjų ir mažųjų.

Sumažinkite saldinių ir žaislų pirkimą. Dažniau vaikui nupirkite knygučių, tegu jos būna nuolatiniai svečiai jūsų namuose. Paskaitykite vaikui garsiai, sudominkite jį

Kas padeda ir kas kenkia išlikti lietuviškai išeivijai

Algirdas Ratnikas

Norint vienaip ar kitaip atsakyti į šį klausimą, reikia pirmiausia pažvelgti į mūsų išeivijos socialinę struktūrą. Turime daug organizacijų, kurios daugiausia yra ideologinės ar politinės. Bet šiuo metu

knygutės turiniu ir gražiais paveikslėliais. Pastebėsite, kad vaikas pats nejučiomis pradės skaityti, domėtis ir vertinti knygą.

Įrenkite vaikui specialų kampelį su staliuku ir kėdute. Čia jis privalo laikyti savo žaislus ir knygutes, vėliau čia ruoš pamokas, laikys vadovėlius ir mokymosi priemonės. Jo kampelis visada turi būti švarus ir tvarkingas. Nuolat priminkite vaikui, kad mokykloje taip pat teks palaikyti švarą ir tvarką. Negalima braižyti klasės suolų ir teplioti sienų. Papasakokite, kad mokykla, klasė bus antrieji namai. Mokytoja — antroji mama, kuri taip pat rūpinsis, kad jis užaugtų sveikas ir išsilavinęs. Tik taip pasieksite, kad jūsų vaikas, nuėjęs į mokyklą, būtų pavyzdingas, gerai mokytųsi ir jums patiems nekeltų rūpesčio.

Kai kurie tėvai, nupirkę vaikui brangių žaislų, madingai jį aprengę, galvoja atlikę savo tėvišką pareigą. To maža! Apgaubkite vaiką tėviška šiluma ir dėmesiu, išmokykite jį pažinti aplinką, gerbti kitus žmones ir jų darbą, samprotauti. Visa tai pravers mokykloje. Paruoškite vaiką taip, kad jis mokslo metų pradžios lauktų kaip didžiausios šventės.

svarbiausia — neleisti žūti mūsų kalbai ir kultūrai. Noriu pacituoti keletą sakinių iš Juozo Gailos kalbos, pasakytos baigiant antrąjį mokslo ir kūrybos simpoziumą:

"Šiandieną mūsų išeivijos lietuviškasis gyvastingumas yra žymiai susilpnėjęs. Sunkiai sulipdomos organizacijų valdybos. Jų egzistencija dažnai remiasi tik vienu kitu parengimu metuose. Kultūrinės šventės pakeitė banalūs banketai. Periodinės spaudos skaitytojų skaičius kasmet mažta, išleidžiamųjų knygų tiražas nukritęs iki juokin-gumo ribos. Premijuojami kūriniai ne dėl jų literatūrinės vertės, bet dėl to, kad jie mažiau blogi už kitus. Pergyvename kultūrinį nuosmūkį".

Mūsų kultūra negali gyventi tik savaitgaliais. Ji turi būti saugoma ir ugdoma, kaip mažas vaikas kasdieniniame gyvenime. Organizacijos turėtų remtis ne valdybomis, bet narių pastangomis. Lietuvių kėlimasis į miestų pakraščius ir išsisklaidymas labai kenkia lietuviybės išlaikymui. Organizuojame vasaros stovyklas ir įvairias šventes, bet daugiau pinigų ir energijos išeikvojama jų techniskam organizavimui, o ne programai. Mes daugiau laiko praleidžiame, klausdami save, kaip ten nuvažiuosime, negu ką nuvažiaavę veiksime.

Dar prieš dešimt metų atskiros studentų organizacijos pajėgė per bendrus suvažiavimus atskirai susirinkti, padiskutuoti mažesnėse grupelėse įvairius klausimus ir paskui visam suvažiavimui tų diskusijų iš-

vadas pranešti. Dabar jau į tokius suvažiavimus tiek mažai susirenka, kad apie atskiras diskusijas nėra nė kalbos. Daugelis studentų jau nebepajėgia rašyti ir skaityti lietuviškai. Jau ir "Pasaulio Lietuvių Jaunimo" leidinyje kai kas spausdinama angliškai. Tokie faktai rodo, kad mūsų ateitis tokia, kaip senosios vyčių organizacijos. Mes netrukus tapsime tik gyvenamojo krašto piliečiais su viena kita lietuviška tradicija. Jeigu laiku nesusigriebsime ir nepertvarkysime savo veiklos metodų, tai jau tuoj galėsime pradėti skaičiuoti paskutines savo lietuviško gyvenimo dienas.

Po karo ir po emigracijos į Šiaurės Ameriką bei kitus kraštus buvo manoma, kad Lietuva be emigrantų pagalbos sunkiai begalės išsilaikyti. Dabar matome, kad Lietuva, nors ir visai spaudžiama, laikosi, o mums vis sunkiau ir sunkiau tik save išlaikyti lietuviams.

Gyvenamojo krašto socialinė, kultūrinė ir politinė aplinka lietuviškumui nepažeda. Daugeliui mūsų jaunimo gyvenamojo krašto reikalai yra daug artimesni, negu lietuviškieji. Ar galima šį nutautimo procesą sustabdyti? Ką reikėtų daryti?

Kiekvienas gali lengvai pastebėti, kad mūsų organizacijų veikla dažnai skęsta tik tų organizacijų struktūros reikalavimuose. Didžiausią laiko dalį užima ir daugiausia pastangų reikalauja valdybų rinkimai, konstitucijų nagrinėjimai, nario mokesčio rinkimai, anketų pildymai ir diskusijos apie lėšų sutelkimą, kad būtų galima tokią veiklą tęsti. Tie žmonės, kurie vienoje organizacijoje daugiausia dirba, tur būt, panašiai dirba dar ir kitose organizacijose. Esame per daug išsiplėtę, todėl nedaug ką galime atlikti.

Svarbiausius kultūrinius darbus dabar atlieka tik mažos grupės ar atskiri asmenys, pvz.: Liet. Knygų klubas, Mackaus fondas, teatro grupės, laikraščių bei žurnalų redaktoriai, radijo valandėlių vedėjai ir pan.

Jeigu kiekviena organizacija kasmet pasirinktų remti vieną ar kitą tikrai veikiančią instituciją, pakiltų ne tik organizacijų

veikla ir įdomumas, bet ir būtų atliktas naudingas darbas visuomenei. Manychiau, kad reikėtų grįžti į mažesnes grupes, skatinant kiekvieno mėgstamiausius užsiėmimus, pvz.: rateliuose diskutuoti literatūros, meno, muzikos, tautodailės, mokytojavimo ar net politikos klausimus. Dabar, kai sueinama į susirinkimus, dažniausiai kalbama apie tokius dalykus, kurie nėra vienam nėra įdomūs.

Kiekvienas pripažįsta šeimos svarbumą vaikų auklėjimo srityje. Taip pat kiekvieno tėvo ir motinos didžiausias noras yra vaiko laimė. Jei pasitaiko, kad sūnus ar duktė susituokia su svetimtaučiu, dažnai tai laikoma didele nelaime ir pamažu atsisakoma turėti bet kokius ryšius su ta jauna pora. Tokių vedybų jau daug pasitaiko ir ateityje jų skaičius, be abejo, dar didės. Jeigu tas poras mes atstumsime nuo lietuviško gyvenimo, bus didelė žala mums patiems. Jų pagalba ir talka mums reikalinga. Keista, kad mes iš visokių kampelių traukiame į savo pusę kiekvieną asmenį, kuris turi šį tą bendra su lietuvių tautybe, o atstumiam tikrus lietuvius, sukūrusius mišrias šeimas. Tai visiškai nelogiška ir neprotinga!

Esu pastebėjęs, kad lietuviai turi keistą ypatybę, kuri greičiausiai yra užsikilusi nuo pagonių laikų, susimaišiusių su krikščionyste, ir nuo baudžiavos kančių — mes labai mėgstame užsidaryti, veikti slapta ir pridengti savo veiklą įvairiais ritualais. Reikėtų mums pradėti atidaryti privačias duris. Negalime apsieiti be ryšių su savo tautiečiais, gyvenančiais kituose kraštuose ir Lietuvoje. Išėivija lieka išėivija. Mūsų lietuviybės centras nėra nei Čikaga, nei Marquette Parkas. Išėivija yra tik tėvynės rankos ar kojos, bet ne širdis ar galva.

Šiais laikais jaunimo tarpe dažnai kyla klausimas, ar verta taip sielotis Lietuvos reikalais, paaukoti lietuviškai veiklai tiek daug laiko, už ką nesusilauki nei padėkos, nei įvertinimo. Tėvų ir pažįstamų pasakojimai ir pastabos nepadės tą abejingumą pašalinti. Turime patys apsispręsti, ką mes vertiname ir kam aukojamės. Tokiam apsisprendimui gali daug padėti artimesni ry-

tėvynėje

Skyrių tvarko DANUTĖ BINDOKIENĖ

SKAUDŽIOS SUKAKTIES IŠKILMĖS

Šios vasaros liepos mėn. sukako 30 m. nuo antrosios rusų okupacijos pradžios Lietuvoje. Kada lietuviai išeiviai visame pasaulyje gedulingai mini baisiojo birželio įvykius, ruošia demonstracijas Pavergtų tautų savaitės progą, lietuviai pavergtoje tėvynėje yra verčiami kuo iškilmingiau paminėti ir atšvęsti tuos pačius įvykius, tik pavadindami kitu vardu: "išlaisvinimo diennomis".

1944-1974 m. — trisdešimtmečio sukaktis iškilmingai atšvęsta Vilniuje, bet panašios iškilmės vyko visoje Lietuvoje: kiek

šiai su tėvų tauta, jos aplankymas, pasikalbėjimas su ten gyvenančiais broliais ir sesėmis.

Amerikos politinė sistema rinkimų metais gauna nemažą talkos iš mūsų, bet atgal grąžina tik popierines deklaracijas, giriamą mūsų veiklą ir pareiškiant mums užuojautą. Jokios finansinės paramos iš jų negauname. Mūsų parapijos, šeštadieninės mokyklos, kultūrinės šventės ir akademiniai užsiėmimai išsilaiko tik iš savo lėšų ir pastangų. Kanados ir Vokietijos valdžios remia svetimtaučių kultūrinius užsimojimus. Turėtume ir Amerikoje bei kitose šalyse pradėti daugiau kreiptis į atitinkamus valdžios organus, prašydami finansinės paramos mūsų veiklai. Tačiau ir savo parodas bei kitus įvairius parengimus turėtume atidaryti visiems žmonėms — supažindinti kitus su mūsų veikla. Šioje srityje tikrai galėtume ir turėtume daugiau pasiekti.

viename mieste, miestelyje, gyvenvietėje. Birželio pabaigos, liepos ir rugpiūčio mėn. Lietuvos spaudos puslapiai mirgėte mirga minėjimų aprašymais ir yra beveik ištiesai paskirti įvykių prieš 30 metų aprašinėjimui.

Trumpai pažvelgę į Vilniuje vykusių iškilmių pradžią, galime susidaryti gerą vaizdą, kaip šios rūšies minėjimai "sukirpti pagal standartinį kurpalį" vyko visoje Lietuvoje:

"Šventiškai papuošti Vilniaus sporto rūmai. Pastato frontone transparentai su šūkiu: "Šlovė didvyriškajai tarybinei liau-

Mūsų našta neatrodytų tokia sunki, jeigu visi prie jos pakėlimo prisidėtume savo konkrečiu darbu, o ne vien tik neigiama kritika. Jurgis Baltrušaitis mūsų padėti šitaip viename savo eilėraštyje apibūdina:

*Ką buvau per amžius sėjęs,
Globęs, laistęs per metus —
Dulkėm pasiautė, lyg vėjas
Mirksnis pavydus...
Ir tegu sau! Kitą kliūtį!
Išdidus aš vėl žengiu...
Aš, sukilęs vergas būti,
Vėl kovon šaukiu!*

Vis mes stumiam tą sunkų kamuolį į kalno viršūnę, bet, šiek tiek pastūmus, jis vėl rieda atgal žemyn. Pradedame iš naujo. Ir vėl tas pat. Bet negalime sustoti. Gyvenimas to neleidžia. Jei kas to nemato, tai miegodamas rieda žemyn. Miegančius turime prikelti!

džiai" lietuvių ir rusų kalbomis. Virš centrinio įėjimo — skaičiai: 1944-1974, abipus raudonos žvaigždės — Tarybinės Armijos išvadautojos simbolis.

Scenos gilumoje — V. Lenino skulptūra, TSRS ir sąjunginių respublikų vėliavos.

Rūmų foje ir salėje skamba frontininkų ir partizanų pamėgtos melodijos. Su ordinais ir medaliais ant krūtininių čia susirinko pramonės įmonių ir statybų, kolūkių ir tarybinių ūkių darbo pirmūnai, mokslo ir kultūros veikėjai, buvę Tarybinės Armijos kariai, karininkai ir generolai, partizanai ir pagrindžio kovotojai, kovų už Tarybų Lietuvos išvadavimą dalyviai...

...Pasigirsta Maskvos radijo signalai — šaukiniai, skamba Vyriausiojo kariuomenės vado įsakymo įrašas. Iš garsiakalbių sklinda Lietuvos sostinės išvadautojų garbei skirto istorinio 1944 m. liepos 13 d. saliuoto salvės...

Minėjimų iškilmių apeigos tiek Vilniuje, tiek kituose Lietuvos miestuose buvo atliekamos rusų kalba. Vilniuje pagrindiniai šventės kalbėtojai buvo generolas V. Obuchovas, N. Chlebnikovas, gen. Il. Liudnikovas, L. Čerkesova ir kt. Aplamai iškilmių, ir kituose miestuose vykusių, kalbėtojai daugiausia buvo 1944 m. Raudonojoje armijoje tarnavę kariškiai, "dalyvavę išvadavime". Pvz. Ukmergėje pagrindiniu kalbėtoju buvo gen. majoras Z. Usačiovas, Prienuose — atsargos majoras M. Vinikovas, kuriam buvo suteiktas "Prienų garbės piliečio" titulas; Rokiškyje kalbėjo gen. J. Čistiakovas, 1944 m. Rokiškį "išvadavęs" ir t.t.

Taip pat pažymėtina, kad įvairiose Lietuvos vietose šia proga buvo atidengti paminklai, ruošiamos parodos ir pan. Pvz. Rokiškio kapinėse atidengtas paminklas komunistui rusui J. Michailovui, kuris žuvo kovose. Rūdininkų girioje pradėjo veikti partizaninio judėjimo muziejus — Lietuvos Revoliucijos muziejaus filialas. "To muziejaus eksponatai pasakoja apie liaudies keršytojų ir antifasistinio pagrindžio veiklą buvusiose Vilniaus, Kauno, Trakų apskrityse, Dzūkijoje ir Suvalkijoje". Muziejuje

restauruotos žeminės, kurios buvo Lietuvos KP Vilniaus miesto ir apskričių pagrindinių komitetų buveinės, Mickevičiaus partizanų komitetų būrio štabas, gyvenamosios patalpos ir kt.

Kaune liepos mėn. Valstybiniame istorijos muziejuje atidaryta paroda "Už Tarybų Lietuvos laisvę". Eksponuojami dokumentai, nuotraukos, daiktai ir kita medžiaga, vaizduojanti rusų armijos operacijas, "vaduojant" Lietuvą.

Ne tik Lietuvos "išvadavimo" minėjimai ruošiami, bet taip pat padedama kitoms "broliškosioms" respublikoms švęsti išlaisvinimo šventes. Pvz. Kaune liepos mėn. 17 d. iškilingai paminėta ir Lenkijos Liaudies respublikos įkūrimas.

DIENŲ MARGUMYNAI

— Panevėžyje surengta respublikinė studentų dainų ir šokių šventė, pavadinta "Gaudeamus—74".

— Estijoje išleista S. Šaltenio knyga "Riešutų duona, Henrikas Montė" 23,000 egz. tiražu. Į estų kalbą vertė M. Lodus.

— Plungėje paminėta pirmosios muzikos mokyklos įsteigimo 100 metų sukaktis. Šioje mokykloje mokėsi ir didysis lietuvių kompozitorius M. K. Čiurlionis.

— Patvirtintas naujo tilto per Nerį statybos projektas centrinėje Vilniaus miesto dalyje. Tiltu plotis bus apie 33 m, ilgis — 205 m. Tai bus plačiausias tiltas Vilniuje. Jis turės šešias automobiliams važiavimo juostas ir plačius šaligatvius pėstiesiems.

— Notigalės pelkės, esančios tarp Kupiškio, Pandėlio ir Panemunėlio, paskelbtos gamtos draustiniu.

— Kauno viešojoje bibliotekoje suruošta senųjų žodynų paroda. Įdomiausias eksponatas joje yra F. Kuršaičio lietuviškai voikiškas žodynas, išleistas 1883 m. Halėje.

— Vroclavo mokslinės literatūros leidykla *Osolineum* išleido Z. Stoberskio lietuvių literatūros istoriją. Tai pirmoji Lenkijoje lietuvių literatūros apybraiža, nušviečianti lietuvių literatūros istoriją nuo jos atsiradimo iki mūsų dienų.

— Kalbininko Jono Jablonskio gimtojoje sodyboje, Šakių rajone, Būbelių apylinkės

Skyrių tvarko JUOZAS VAIŠNYS, S.J. / Patarėjas — PROF. PETRAS JONIKAS

NETAISYKLINGI POSAKIAI BEI ŽODŽIŲ DERINIAI

PRINCIPE — iš *principo*. Pvz.: Principe (=Iš principo) aš pritariu šiam sumanymui. **PRIPILDYTI KĄ KUO** — *pripildyti ką ko*. Su veiksmazodžiais *pripildyti, prikrauti, prikimšti, prisotinti* ir pan. vartojamas pilnio kilmininkas. Pvz.: Klėtis pripildyta grūdais (=grūdų). Maišas prikimštas šieniu (=šieno).

RASTI ATGARSĮ — *paplisti, susilaukti pritarimo*. Pvz.: Paskaitininko iškeltos mintys rado atgarsį (=susilaukė pritarimo, paplito) lietuvių visuomenėje. Prezidento kalba nerado atgarsio (=nesusilaukė pritarimo) tautoje.

RASTI VIETOS — *pasitaikyti*. Pvz.: Mūsų visuomenėje dar vis randa vietos šios negerovės (=dar vis pasitaiko šių negerovių).

REIKALAS TAME — *reikalas tas*. Pvz.: Reikalas tame (=tas), kad tu visiškai nesi domi savo darbu.

SĄRYŠYJE — *ryšium*. Pvz.: Sąryšyje (=Ryšium) su šiuo įvykiu jis visai prar-

Kubilėlių kaime, atidengtas paminklinis akmuo, kuriame iškalta: "Šioje sodyboje gimė lietuvių kalbininkas Jonas Jablonskis. 1860-1930". Ta proga Kudirkos Naumiestyje, V. Kudirkos vidurinėje mokykloje, įvyko J. Jablonskiui skirta konferencija. Kalbininkai, kraštotyrininkai, mokytojai skaitė pranešimus, pasidalijo prisiminimais apie žymųjį kalbininką.

do pusiausvyrą. Sąryšyje (=Ryšium) su naujos tvarkos įvedimu iškilo daugybė problemų.

SEKRETORIUS PETRAITIENĖ — *sekretorė Petraitienė*. Lietuvių kalboje įprasta derinti giminę nurodantį daiktavardį su žmogaus pavarde ar vardu. Pvz.: direktorė Jonaitienė, daktarė Rimkienė, profesorė Petraitytė ir t.t. Tačiau galima sakyti: Panelei Gražinai yra suteiktas filosofijos daktaro laipsnis.

SKIEPYTI PRIEŠ KĄ — *skiepyti nuo ko*. Pvz.: Mokykloje visi vaikai buvo skiepijami prieš raupus (= nuo raupų).

SUMOJE. Žodžio *suma* vietininkas dažnai vartojamas netikusiai. Pvz.: Parašė čekį šimto dolerių sumoje. Mūsų sportininkai, bendroje sumoje surinkę 25 taškus iš 30 galimų, laimėjo pirmąją vietą. Šiuos sakinius taip būtų galima pataisyti: Parašė šimto dolerių čekį. Mūsų sportininkai, surinkę 25 taškus iš 30 galimų, laimėjo pirmąją vietą.

SUSIRINKTI POSĖDŽIUI — *susirinkti į posėdį, posėdžio*. Po slinkties veiksmazodžių (atvykti, atvažiuoti, susirinkti, susibėgti...) naudininkas paprastai nevartojamas. Tad reikėtų sakyti: *ateiti pietų* (ne *pietums*), *išeiti posėdžio* (arba *į posėdį*), *išleisti atosotų* (ne *atosotogoms*).

SU PAGALBA. Ši prielinksninė konstrukcija lietuvių kalboje nevartotina vietoj šiuo atveju būdingo tik vieno prielinksnio su. Pvz.: Darbas buvo atliktas su skaičiavimo mašinų pagalba. Miškas buvo iškirstas su

elektrinių piuklų pagalba. Toji "pagalba" šiuose sakiniuose visiškai nereikalinga; galime tiesiog pasakyti: Darbas buvo atliktas skaičiavimo mašinomis. Miškas buvo iškirstas elektriniais piuklais.

Žinoma, kitais atvejais toji konstrukcija "su pagalba" gali būti visiškai gerai pavartota: Daktaras atliko operaciją su asistentu pagalba. Tik su savo draugų pagalba jis galėjo pasiekti tokių gerų rezultatų.

TAME SKAIČIUJE, TAME TARPE — jų tarpe, tarp jų, iš jų. Pvz.: Susirinko labai daug žmonių, tame skaičiuje (=jų tarpe, tarp jų) ir lietuvių. Buvo didelis būrys mokslėivių, kai kurie tame tarpe (=kai kurie iš jų) jau bebaigę mokyklą.

TAIP VADINAMAS — vadinamasis. Pvz.: Visi išeivijos lietuviai sudaro taip vadinamą (=vadinamąją) Lietuvių Bendruomenę.

Kas kita: Jis yra tik taip vadinamas, bet tikrasis jo vardas yra kitoks.

TIKĖTI Į KĄ — tikėti ką, kuo. Pvz.: Jis tiki į Dievą (=Dievą). Mes tikime į laimingą žmonių ateitį (=laimingesnę žmonių ateitimi). Pirmajame sakinyje *tikėti* reiškia "manyti ką esant", o antrajame — "būti kuo įsitikinusi".

TIKRUMOJE, VISUMOJE nevertotini prieveiksmai. Jų vietoj sakytina: iš tikrųjų, iš viso. Pvz.: Tikrumoje (=Iš tikrųjų) ten buvo visiškai ne taip, kaip jis pasakojo. Visumoje (=Iš viso) į tai sunku atsakyti.

TIKSLU PADARYTI. Nurodant veiksmo tikslą, dažnai visai be reikalo pavartojamasi patikslinamasis įnagininkas *tikslu*. Pvz.: Mes išėjome į mišką tikslu grybauti (=grybauti).

TO PASĖKOJE, PASEKMĖJE, IŠDAVOJE — dėl to, dėl tos priežasties. Pvz.: Šią vasarą buvo didelė sausra — to pasekmėje (=dėl to) ir derlius labai prastas. To išdavėje (=Dėl tos priežasties) gali labai pažeisti maistas.

TURTINGAS KUO — turtingas ko. Pvz.: Jis yra turtingas garbe (=garbės). Lietuvos miškai turtingi grybais, uogomis (=grybų, uogų).

VEDINI KO — vedami ko. Pvz.: Tokių

tikslų vedini (=vedami), mes pradėjome šią kelionę.

Veiksmazodiniai būdvardžiai *vedinas*, *nešinas* ir kt. valdo tik įnagininką. Pvz.: ėjo *maišu nešinas*, *vaiku vedinas*. Tačiau *tikslo* (kaip ir *jausmo*, *pareigos*) negalima vesti, galima būti tik jų vedami. Pvz.: Jis ten ėjo, *pareigos vedamas*. Tokiais atvejais vartojamas esamojo laiko neveikiamosios rūšies dalyvis su daiktavardžio kilmininku.

VEIKTI Į KĄ — veikti ką. Pvz.: Visi turėtų žinoti, kaip alkoholis veikia į sveikatą (=sveikatą).

VESTI KOVĄ — kovoti, kariauti, kautis. Pvz.: Ilgus amžius lietuvių tauta vedė kovą (=kovojo) su savo priešais.

VIETOJ TO, KAD — užuot. Pvz.: Vietoj to, kad būtų mokėsis (=Užuot mokėsis), vaikas pradėjo bastytis gatvėmis.

VISO — iš viso. Pvz.: Viso (=Iš viso) buvo surinkta 500 dolerių.

VYDŪNO VARDAS FONDAS — Vydūno fondas. Nurodant įstaigų ar kokių nors institucijų, besivadinančių kieno nors vardu, pavadinimą, kai kas prideda žodį *vardo*, bet visai be reikalo. Pvz.: Rygiškių Jono vardo (=Rygiškių Jono) gimnazija. Valančiaus vardo (=Valančiaus) ateitininkų kuopa.

NETEIKTINI ĮTERTINIAI

BENDRAI — *apskritai*, *aplamai*. Bendrai nevertotinas įterptiniu žodžiu. Pvz.: Bendrai (=Apskritai, aplamai) šis darbas nėra sudėtingas.

Kas kita: Jie bendrai (=t.y. bendromis jėgomis) atliko šį darbą.

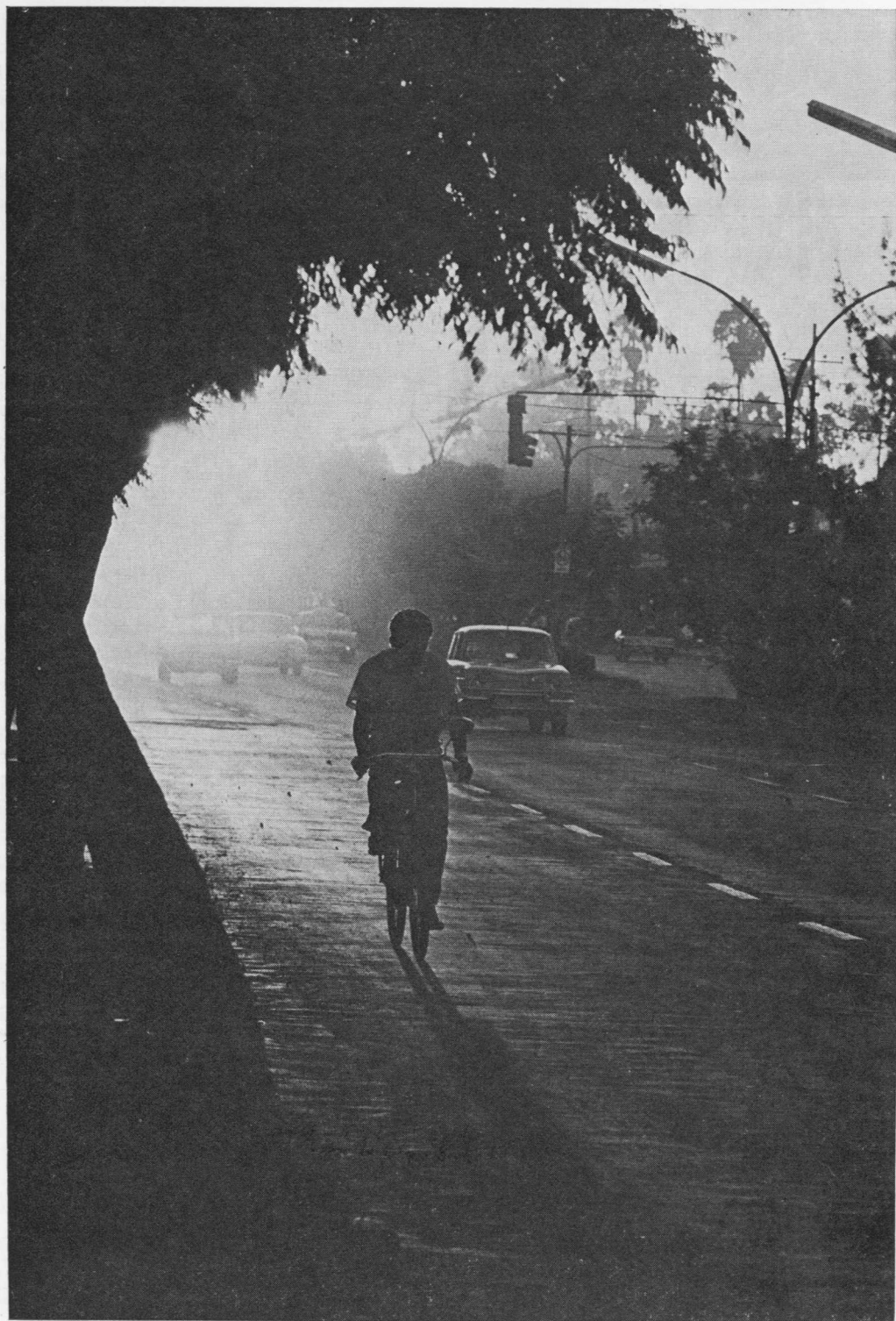
KAIP TAISYKLĖ — kaip visuomet, visada, dažniausiai, paprastai. Pvz.: Jis, kaip taisyklė, (=visuomet, paprastai) kiekvieną rytą eina pasivaikščioti. Kaip taisyklė (=kaip visuomet), atėjus žiemai, jis suserga.

MATOMAI nevertotinas vietoje įterptinio žodžio *matyti*. Pvz.: Matomai (=Matyt), jis apie tai nieko nežinojo.

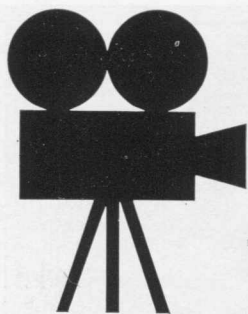
Kas kita: Jis matomai padėjo daiktą (t.y. taip, kad tas daiktas būtų matomas).

REIŠKIA negali būti vartojamas įterptiniu žodžiu vietoj *vedinas*. Pvz.: Reiškia (=Vadinas), tu visai sąmoningai tai padarei.

Algimanto Kezio, S.J., nuotr.

filmai

LUCKY LUCIANO

Sis filmas gali patraukti tuos, kurie mėgsta gangsterių gyvenimo intriga ir istorinius momentus, nes čia duodama iškarpėlė iš antrojo pasaulinio karo, kai amerikiečiai buvo užėmę Italiją. Tačiau šalia gangsterių ir amerikiečiai čia vaizduojami daugiau iš neigiamos pusės. Gangsteriai — spekuliantai ir žudikai, o amerikiečiai — kyšininkai, nors daugelis ir geraširdžiai. Filmas sukurtas Avco Embassy bendrovės. Režisierius Francesco Rosi, kuris pats ir scenarijų paruošė drauge su L. Januzzi ir T. Guerra.

Pagrindinį charakterį — gangsterį Luciano, deportuotą iš JAV į Italiją, vaidina Gian Maria Volonte, atliekasz savo vaidmenį su išjautimu ir savaip elegantiška rimtimi. Amerikos pulkininko vaidmenį — V. Gardenia, o Charles Siragusa, Illinoiš kriminalinės policijos pirmininką, vaidina pats Siragusa. Tad filmas su stipriu istoriniu pamušalu. Yra intriga, rūpestingas pastatymas, bet turinys gana tuščias ir dėl įvairių nukrypimų galėtų būti skiriamas tik suaugusiems.

Amerikiečiai kritikai filmą ne per daug vertina, net apgailėdami, kad gabus aktorius Rod Steiger, Gene Giannini vaidmeny, čia beveik visai sumurkdomas, nors eiliniam žiūrovui tai labai nekrinta į akį. Apskritai filmas kriminalinis, nėra ko jo aukštinti. Pastatytas itališkai, o paskiau pritaikytas amerikiečių publikai.

WEDDING IN BLOOD

Romanų siužetuose ir laikraščių skandaluose gausiai besirodanti tema — meilės ir šeimos trikampiai — rado stiprų atgarsį šiame prancūzų-italų gamybos filme. Ekrane išryškinaamos nelegalios meilės liepsnos ir jos pasekmės, kurios žiūrovą verčia giliai susimąstyti. Filmą susuko Paryžiaus Films la Boetie ir Romos

Canaria Films, o paskleidė New Line Cinema. Režisierius Claude Chabrol. Filmas prancūzų kalba su angliškais užrašais. Kadangi fabula labai aiški, tai sekti lengva. Impotentas miesto burmistras laimi rinkimus, prisitraukęs savo padėjėju kairiųjų veikėją. Burmistrą Paul valdina Claude Pieplu. Jo žmona Lucianne (Stephane Audran) susimylė su burmistro padėjėju Pierre (Michal Piccoli). Jų slapta meilę pastebi Luciannos duktė ir pats jos vyras, tačiau vyras griebiasi šantažo, siekdamas meilę priversti, kad jis miesto taryboje pravestų nutarimą pirkti žemės, kurios dalyje būtų pastatytas sintetinių medžiagų fabrikas, o kita dalį isigyty burmistras, pastatytų butus darbininkams ir gautų daug pelno. Pierre žmona — chroniška ligonė. Jis ją nužudo, įdaves stipresnių vaistų ir užspaudęs pagalvę. Susitarę su burmistro žmona, abudu meilūžiai nužudo burmistrą ir, aplieję benzinu, uždega automobilį. Pašalinamos kliūtys judvieju jungtuvėms, į kurias einama per kraują. Tačiau abudu pergyvena įtampą. Lucianne duktė, kad reikalas būtų išaiškintas ir kad būtų pašalinta motinos įtampa, parašo laišką policijai, kuri pradeda tardymą ir išgauna abiejų kaltininkų prisipažinimą. Juodu abudu, pančiais surakinti, vežami į kalėjimą, bet abudu spaudžia rankas, ant kurių esančios grandinės parodo juos užgulusią istatymo bausmę ir simbolizuoja vidinę kančią.

Vaidyba ryški, išvada aiški, bet filmas dėl savo turinio geriau tiktų tik suaugusiems.

FOR PETE'S SAKE

Talentinga aktorė Barbara Streisand, kaip amerikiečiai filmų kritikai apgailestauja, paskesta šiame filme, kuris turėjo būti komiškas. Priežastis yra ta, kad Streisand yra komiška aktorė, bet ne komedijantė. Jai filme reikia atitinkamo charakterio ir atitinkamų situacijų,

ko čia nėra. Čia ji vaizduojama jauno studento žmona. Studentas, neurėdamas lėšų, yra tapęs taksi šoferiu. Čia ji sėkmingai vaidina Michael Sarrazin. Žmona (Barbara Streisand) desperatiškai siekia jam padėti, pasiryžusi kaip nors surasti lėšų. Išgirde, kad pakils kiaulių šaldytų skrandžių kainos, perka akcijas, žmonai pasiskolinus 3,000 dol. su 20 procentų savaitinių palūkanų. Akcijos nekyla. Skolos negalint atiduoti, Mafia bando nužudyti vyrą. Žmona net išregistruoja į viešuosius namus, bet vienam klientui duoda guzą, kitą beveik numarina, pasilikdama ištikima savo vyrui. Viešųjų namų laikytoja ją perduoda žudikams, kurie jai įduoda nunešti bombą, paskui ją perduoda gyvulių vagims. Iš visur laimingai išsikapsčiusi, ji vėl grįžta prie savo vyro Petro, tiek daug kvailių pasiaukojimų dėl jo dariusi — For Pete's Sake. Filmas pramoginis, vedžiojas žiūrovą šlidžiais padugnių keliais, bet vaizduojamais gana nuosaikiai, daugiau iš komiškos pusės. Vis dėlto rimtesniam žiūrovui šis filmas būtų tik tuščias laiko gaišinimas.

THE LORDS OF FLATBUSH

Pasisekimas filmo "American Graffiti" palenkė filmų kūrėjus duoti daugiau filmų iš paskutiniojo laikotarpio jaunimo gyvenimo. Vienas tokių filmų yra ir "The Lords", tik gerokai silpnesnis už "Graffiti". Kaip jau iš pavadinimo galima spėti, filmo centre — jaunimo gauja—"gengė", šiuo kartu susidedanti iš keturių aukštesniosios mokyklos moksleivių, kurie daugiausia leidžia laiką apylinkės užkandinėse, išeidinėjimuose su mergaitėmis ir kartais užklysdami mokyklon, kad ten gerokai panervintų seną mokytoją. Tad fabula labai nesudėtinga. Filme kažkaip šokinėjama nuo vieno epizodo prie kito, gal dėl to, kad skriptas buvo paruoštas trijų žmonių, o pastatytas dviejų režisieriu, kiekvienam vis įnešant ir išryškinant koki gabaliuką.

Filmo stiprybė — sėkmingi aktoriai naujokai: P. King, S. Stallone, H. Winkler ir P. Mace, vaidinę "gengės" narius, ir trys merginos: S. Blakely, M. Smith ir R. Paris. Ypač komiška scena, kaip mergina, kurią vaidina Smith, priverčia jai pirkti 1,600 dol. vertės žiedą ir ją, jau laukiančią, vesti.

Filme vaizduojamas Brooklyno jaunimas maždaug prieš 20 metų. Šiaip jau filmas niekuo ypatingai nepasižymi, o tų "gengės" narių, berniškas vulgarumas net gana atgrasus. Filmas jaunimui gero pavyzdžio neduoda.

S-P-Y-S

Tokiu keistu pavadinimu filmas yra apie porą kvaišų šnipų, kurie išijungia į amerikiečių CIA tarnybą, kartu sueidami į sąlytį su rusais. Jiems net pavyksta padėti vienam rusui pabėgti, bet kiti jį sugauna ir brutaliai muša, trunkydami jo galvą į automobilį, kas primena rusų elgesį su Simu Kudirka. Abudu šnipai pasidaro įtartini tiek amerikiečiams, tiek rusams. Ir vieni, ir kiti siekia jais nusikratyti, rengdami prieš juos atentatus. Tuos šnipus vaidina geri aktoriai, Donald Sutherland ir Elliott Gould, tačiau filmas yra gana lėkštas. "New York Times" čia kaltina "idiotišką skriptą", kurį sulipdė net trys autoriai: M. Marmorstein, L. J. Cohen ir F. Freeman. I. Kershnerio režisūra taip pat susilaukė papeikimo. Filmas nevengia net tokio vulgarumo, kaip mikrofilmų ieškojimas šuns išmatose. Tai menkos vertės filmas, pagamintas 20th Century Fox bendrovių.

THE DEADLY TRACKERS

Filmas susuktas pagal vadinamųjų "Western" filmų dvasią, kur gauja banditų užpuola ramius gyventojus. Mieste prižiūri tvarką taurus šerifas Kilpatrick, kurį čia vaidina Richard Harris. Kai užpuolėjai nužudo jo žmoną, jis užsideda kerštu ir išvyksta ieškoti kaltininko. Pergyvena įvairius nuotykius, pasiekdamas net Meksiką, kur susiduria su meksikiečiu šerifu, taip pat gaudančiu nusikaltėlius, bet griežtu įstatymo raidės laikytoju. Kilpatrick vieną po kito skina banditus, kol pagaliau sėselių vienuolyno mokykloje aptinka jų vadą, nužudžiusį jo žmoną, o dabar čia atėjusį aplankyti atiduotos auklėti savo dukters. Tą gaujos vadą nušauna, bet kerštaudamas jis prasiilenkia su įstatymo raide, todėl meksikietis šerifas jam pačiam atima gyvybę.

Apskritai filmas pilnas žudymų, žiaurumo, kraujo. New Orleans mieste šia vasara įvykusiame National Medical Association suvažiavime psichiatras dr. R. S. Jefferson iškėlė mintį, kad prievartos veiksmus vaizduojantieji filmai daugeli jaunimo pastumia į blogį. Šis filmas kaip tik yra tokios rūšies, tad jo nepatartina niekam žiūrėti.

BUSTER AND BILLIE

Columbia Pictures bendrovės kūrinys, režisuotas D. Petrie, muzika H. Axton. Vaizduojamas Georgijos keliolikmečių gyvenimas 1948 metais. Centrinis personažas — Buster Lane,

kuri čia talentingai vaidina Jan-Michael Vincent. Jis yra natūralus jaunimo vadas, ūkininkaitis, judrus, grubus, bet ne žiaurus. Jis išmyli mergaitę, su kuria ruošiasi susituokti, bet pagaliau palinksta prie kitos — Billie, kurią vaidina Joan Goodfellow. Ji desperatiškai ilgisi prielankaus jausmingumo bei meilės ir eina per jaunuolių rankas, ne tiek iš blogumo, kiek iš emocinio skurdo. Deja, paauglių gauja ją pagrobia, nuskriaudžia ir, bijodami atsakomybės, nužudo. Kai tai sužino ją numatęs vesti Buster, supliekia visus kaltininkus, vėliau pamaldžiai suklupdamas prie nužudytosios kapo.

Amerikiečiai kritikai filmą vertina gana palankiai, nors sako, kad nebūtų didelio nuostolio nukirpus jos pirmas ir paskutines 15 minučių. Tačiau mums šis filmas vis tiek atrodo esąs amerikietiškojo filmų nuosmūgio pavyzdys. Pakartotinai rodomos šlykščios tualetų scenos, nereikalingi nuogumai, paauglių netašytas grubumas žiūrovą neskaniai nuteikia. Billie vaidyba taip pat gana blanki. Suaugęs

žiūrovas bent supras tų atstumiančių veiksmų blogybę, bet ar čia susivoks paauglys?

OUR TIME

Vyresniesiems vis daugiau besėdint prie televizijos, dabar daugelis filmų duodama iš jaunimo gyvenimo. Ir šis Warner Brothers filmas vaizduoja Naujosios Anglijos mergaičių mokyklą 1955 m. Jos čia bendrabutyje laikomos griežtoje drausmėje ir uolioje priežiūroje, iš kurios viena kita pasistengia išsiveržti, nesidrovėdamos su bernaičiais pasukti į viešbutį. Kai išryškėja pasekmės, ieško slaptų būdų jomis nusikratyti. Joms patarnavęs medicinos studentas neįstengia apsaugoti nuo užsikrėtimo ir ligos. Gyvenimas susikomplicuoja. Filmas tiek režisūra, tiek vaidyba yra tik vidutinis. Sugaišto laiko jis tikrai nepateisina, nebent pavaizduodamas, kokių sunkumų gali atnešti moralinis paslydimas. Patys filmo gamintojai pastebėjo, kad jaunimui tetinka į šį filmą eiti su tėvais. Būtų jeigu nenueis, tai nieko nepralaimės.

Juozas Prunskis

Ar nori 150 dolerių?

Juos gali labai lengvai laimėti, dalyvaudamas "Laiškų Lietuviams" straipsnio konkurse. Šių metų konkurso tema yra laisva, tik rašinys turi tikti "Šeimos" ar "Jaunimo" skyriui. Straipsnis turi būti ne ilgesnis kaip 3000 žodžių, pasirašytas slapyvardžiu ir, idėjus atskirame vokelyje savo tikrąją pavardę, adresą bei telefoną, atsiųstas redakcijai iki š.m. gruodžio 31 dienos.

Už geriausius rašinius skiriamos penkios premijos: I — 150 dol. (mecenatės — Jolita ir Vida Kriaučeliūnaitės), II — 100 dol. (mecenatė — Birutė Lieponytė), III — 75 dol. (mecenatas — Vincas Kuliešius), IV — 50 dol. (mecenatė — Stefanija Rudokienė), V — 25 dol. (mecenatė — Ona Kuliešienė). Laimėtojams premijos bus įteiktos "Laiškų Lietuviams" 25 metų sukakties minėjime 1975 m. vasario mėn. 23 d. Jaunimo Centre.

Fotografijos konkursas

Lietuvių Foto Archyvas kviečia visus dalyvauti metinėje lietuvių fotografų parodoje - konkurse. Paroda bus Jaunimo Centre nuo lapkričio 22 iki gruodžio 1 dienos. Konkurse bus dvi nuotraukų grupės: juoda balta ir spalvota. Juoda balta nuotraukos turi būti paties fotografo darbas, o spalvotos gali būti laboratorijos pagamintos.

Kiekvienas dalyvis gali pateikti ne daugiau kaip 10 nuotraukų, bet galima dalyvauti ir su mažiau darbų.

Premijos bus skiriamos tik jaunesniesiems fotografams (iki 30 m. amžiaus). Tad siunčiant nuotraukas, reikia pažymėti dalyvio amžių.

Už geriausius darbus bus skiriamos trys premijos: I — 350 dol., II — 250 dol., III — 150 dol.

Nuotraukas reikia pristatyti iki lapkričio 15 d. šiuo adresu:

Algimantas Kezys, S.J., 2345 W. 56th St., Chicago, Ill. 60636.

Dalyvavimo mokestis — 3 dol.

ATSIUSTA PAMINĖTI

Joseph Ehret, LOS BALTICOS OLVIDADOS (Pamirštieji baltai). Buenos Aires, 1974. 30 psl.

Planuojant Helsinkyje Europos Saugumo ir Bendradarbiavimo konferenciją, vienas didžiųjų lietuvių tautos draugų, prof. Juozas Eretas, dar kartą pakėlė balsą, šaukiantį tarptautinei sąmonei apie tris Pabaltijo respublikas: vokiečių kalba parašė apie jų likimą. Dabar rašinys, šalia anglų, išleistas ir smarkiai plintančia ispanų kalba. Vertė šveicarų kilmės Kolumbijos universiteto prof. Pierre Maurice, išleido Argentinos Lietuvių Organizacijų ir Spaudos Taryba. Didelė pagarba ir padėka priklauso čikagiečiui prof. Baliui Vitkui, ryžtingai apmokėjusiam visas vertimo, spausdinimo ir platinimo išlaidas. Leidinys plačiai paskleistas visoje Lotynų Amerikoje ir nemaža Ispanijoje. Pradžioje idėtas Baltijos kraštų žemėlapis ir pristatytas autorius Eretas, gale pateikta apimli bibliografija ir vaizdi, palaipsnė Tarybų Sąjungos plėtra Atlanto vandenyno linkui.

Vida Augulytė. GALVOSŪKIAI. Išleido JAV LB Švietimo Taryba 1974 m. Leidinys skirtas mūsų jaunimo žodynui praturtinti, kas matyti ir iš autorės įžanginio žodžio: "Brangus jaunime, linkiu jums malonumo, sprendžiant šiuos galvosūkius. O kai juos baigsite, pasiimkite žodyną ir patys parašykite panašių galvosūkių savo draugams".

Jurgis Gimbutas ir Juozas V. Danys. STEPONAS KOLUPAILA. Išleido Akademinės Skautijos leidykla 1974 m. 464 psl., kieti viršeliai, kaina nepažymėta. Recenziją duosime vėliau.

I LAISVĘ. 1974 m. nr. 60 (97). Politikos žurnalas, leidžiamas Lietuvių Fronto Bičiulių. Šiame numeryje daug rašoma apie bendravimą su Lietuva.

LAIŠKAI LIETUVIAMS — Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros žurnalas. Redaktorius — Juozas Vaišnys, S.J. Redakcijos nariai: Danutė Bindokienė, Marija Elvaitė, Algirdas Grigaitis, Vytautas Kasniūnas, Algimantas Kezys, S.J., Nijolė Užubalienė. Administracija: Petras Kleinotas, S.J., ir Aleksandra Likanderienė. Viršelis — Algirdo Ku-rausko / fotografija — Algirdo Grigaičio. Skyrių vinjetės — Jūratės Eidukaitės. Adresas: 2345 W. 56th Street, Chicago, Illinois 60636. Telefonas — 737-8400. Spaustuvė — Immacu-lata Press, Putnam, Conn. 06260. Metinė prenumerata — 5 dol., atskiras numeris — 50 c.